Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol

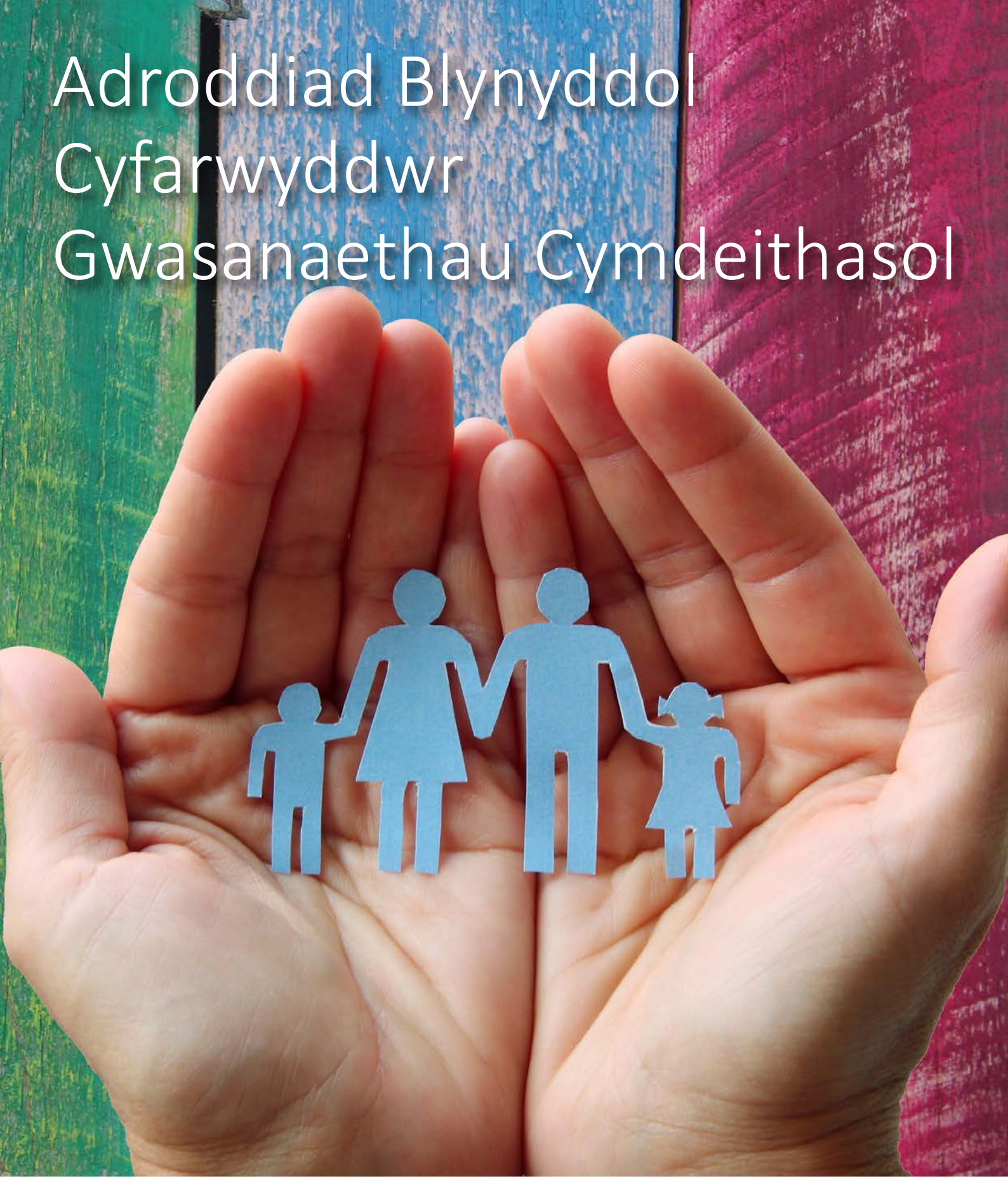

2020/21

www.gwynedd.llyw.cymru

CYNGOR GWYNEDD COUNCIL

Arweiniad leithyddol

Os oes arnoch angen rhagor o wybodaeth, gofynnwch i rywun yr ydych yn eu hadnabod sydd yn siarad Cymraeg neu Saesneg i ffonio 01766 771000.

Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg / We welcome telephone calls in Welsh.

If you need further information, please ask someone you know who speaks English or Welsh to telephone 01766 77100

Jeżeli potrzebują państwo dalszych informacji, proszę poprosić kogoś, kto mówi po angielsku lub walijsku żeby zadzwonił pod numer 01766 771000

Se você precisar de nova informação, por favor pergunte alguém você sabe quem diz o galês o'r inglês para telefonar 01766 771000

如果您需要更多信息，请向你认识的人谁讲英语或威尔士电话：01766 771000

আপনার যদি আরো তথ্যের প্রয়োজন হয়, তাহলে আপনার জানা ইংরেজী অথবা ওয়েলশ ভাষা বলতে পারেন এমন কাউকে অনুগ্রহ করে01766 771000 নম্বরে টেলিফোন করতে বলুন

اگر آپ کو مزید معلومات درکار ہوں تو برائے مہربانی انگریزی یا ویلش زبان جاننے والے اپنے کسی واقف کار سے کہیں کہ وہ آپ کی جانب سے فون نمبر 01766 771000 سے رابطہ کریں۔

اذا كنت بحاجة الى مزيد من المعلومات ، يرجى الطلب من شخص ما تعرف من يتحدث الإنجليزية أو الويلزية الهاتف01766771000

Cyflwyniad

Ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol mae'n ofynnol i bob Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol baratoi a chyhoeddi adroddiad ynglŷn â dyletswyddau gwasanaethau cymdeithasol o fewn yr awdurdod lleol dros y flwyddyn flaenorol. Pwrpas yr adroddiad blynyddol hwn, felly, yw gwerthuso perfformiad yr awdurdod lleol mewn perthynas â chyflawni dyletswyddau gwasanaethau cymdeithasol, a thynnu sylw at unrhyw wersi sydd wedi'u dysgu neu welliannau sydd angen eu cyflwyno. Dylai'r adroddiad hefyd osod amcanion ar gyfer y flwyddyn i ddod mewn perthynas â hyrwyddo llesiant pobl a gofalwyr sydd angen gofal a chefnogaeth.

Mae'r adroddiad hwn yn dilyn trefn benodol, gan fod angen i ni adrodd ar sut yr ydym fel Cyngor wedi cyflawni yn erbyn y chwe safon ansawdd llesiant sydd wedi'u nodi o fewn Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae ffurf yr adroddiad bellach yn ofyniad, ac mae gofyn i bob awdurdod lleol fesur perfformiad eu gwasanaethau cymdeithasol drwy ddefnyddio'r dangosyddion a'r mesurau perfformiad perthnasol yn erbyn y safonau ansawdd. Er mwyn llunio'r adroddiad hwn, cefais sylwadau a chymorth gan grwpiau ffocws, a diolch yn fawr iawn i bawb am eu cyfraniadau. Wedi darllen yr adroddiad, pe byddai gennych unrhyw sylwadau ar y cynnwys, neu o ran sut i lunio gwasanaethau at y dyfodol, rwy'n awyddus iawn i glywed gennych:

AwenMorwenaEdwards@gwynedd.llyw.cymru
01286 679468

Cynnwys

1. Rhagair gan y Cyfarwyddwr 4

2. Sut mae pobl yn ein cefnogi i lunio ein gwasanaethau 6

3. Hyrwyddo a gwella lles y rheiny yr ydym yn eu cynorthwyo 9

4. Sut rydym yn gwneud ein gwaith 31

5. Blaenoriaethau 2021/22 37

6. Gwybodaeth Bellach a Dogfennau Allweddol 38

ATODIAD 1: Gwybodaeth ynghylch y Safonau Ansawdd fel nodwyd yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014) 39

ATODIAD 2: Astudiaethau Achos 42

ATODIAD 3: Mesurau Perfformiad 45

1.Rhagair gan y Cyfarwyddwr

Rwyf yn falch iawn o gyflwyno fy adroddiad blynyddol fel Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer y flwyddyn 2020/21. Yn amlwg, mae eleni wedi bod yn flwyddyn wahanol iawn i bawb wrth i ni ymrafael â phandemig Covid-19, ac mae'r argyfwng hwn wedi effeithio ar ein ffordd o weithio er mwyn sicrhau iechyd, diogelwch a llesiant pobl Gwynedd.

Yn sgil hynny, hoffwn gymryd y cyfle i ddiolch o waelod calon i bob un o weithwyr gofal y sir sydd wedi mynd y tu hwnt i'r gofyn i roi'r gofal gorau bosib i'n trigolion. Mae'n wir dweud bod ein gweithwyr wedi dangos cryfder arwrol wrth weithio i frwydro'n ddiflino yn erbyn effeithiau Covid-19, ac mae fy ngwerthfawrogiad iddynt, boed yn staff sy'n gweithio i'r Cyngor neu i asiantaeth allanol neu'r trydydd sector, yn ddiffuant. Rwyf wedi clywed nifer helaeth o straeon am weithwyr sydd wedi mynd y filltir ychwanegol, nid unwaith, ond yn barhaus, ac mae'r hyn yr wyf wedi'i glywed yn wirioneddol ysbrydoledig. Wrth gwrs, mae angen cofio bod y gweithwyr hyn yn aml wedi bod yn gweithio o adref yn hytrach nag o'r swyddfa, ac mae hyn yn ei hun yn rhoi pwysau ychwanegol arnynt gan eu bod yn colli cefnogaeth anffurfiol gan gydweithwyr.

Mae'n bleser gennyf ddweud bod ein perfformiad eleni wedi bod yn un cadarnhaol, a hynny er gwaetha'r heriau anferthol a'r straen sydd wedi bod ar ein staff i ddiogelu trigolion y sir yn ystod y pandemig byd-eang. Fodd bynnag, wrth i ni ganolbwyntio ar ymdopi gydag argyfwng Covid-19, mae rhai blaenoriaethau yr oedd gennym wedi llithro rhywfaint neu wedi eu rhoi o'r neilltu am y tro. O ganlyniad i hynny, bydd fy adroddiad eleni yn canolbwyntio ar y ffordd yr ydym wedi ymateb i'r pandemig a'r modd yr ydym wedi parhau i gynnal a darparu ein gwasanaethau hanfodol yn ogystal â datblygu a darparu gwasanaethau newydd.

Mae cartrefi gofal y sir wedi bod dan straen anferthol, ac maent wedi ymdopi'n rhagorol o ystyried y sefyllfa. Yn ogystal, bu darparu gofal cartref yn heriol tu hwnt, ac mae ein diolch yn fawr i'r teuluoedd hynny a fu'n cefnogi eu perthnasau drwy gydol y cyfnod anodd hwn er mwyn ein galluogi ni i ddygymod gyda'r argyfwng.

Rwyf hefyd yn hynod werthfawrogol i'n Gofalwyr Maeth am ofalu mor dda am ein plant, a hynny dan amgylchiadau anodd heb y gefnogaeth arferol wyneb yn wyneb. Yn yr un modd, mae gofalwyr di-dâl y sir wedi gorfod ymdopi gyda sefyllfaoedd arbennig o heriol ac rwyf yn cydnabod cyfraniad bob un ohonynt dros y flwyddyn.

Yn ogystal â'r gwaith gofal uniongyrchol, rwyf hefyd yn cydnabod cyfraniad amhrisiadwy adrannau'r Cyngor nad ydynt fel arfer yn cael cydnabyddiaeth gennyf yn fy adroddiad blynyddol. Yn ystod y flwyddyn, rwyf wedi bod yn dyst i gyfraniad yr adrannau eraill i waith gofal cymdeithasol, lle dangosodd nifer o weithwyr ar draws y Cyngor eu parodrwydd i gefnogi'r agenda gofal drwy adleoli i weithio mewn meysydd diarth neu i weithio ymhell y tu hwnt i ofynion eu swyddi arferol. Mae fy niolch yn fawr i bob un ohonynt.

Rwyf yn awyddus i ddiolch i un unigolyn yn benodol eleni, sef y Prif Weithredwr, Mr Dilwyn Williams. Mae Dilwyn yn ymddeol ym mis Ebrill 2021 ac ni allaf ddiolch digon iddo am ei arweiniad a'i gefnogaeth yn ystod ei gyfnod fel Prif Weithredwr. Heb os nac oni bai, mae wedi bod yn gefn imi fel Cyfarwyddwr, ac mae hefyd wedi cymryd diddordeb arbennig yn y maes gofal a gwasanaethau cymdeithasol lle byddai'n mynychu cyfarfodydd Diogelu a Rhiant Corfforaethol yn rheolaidd. Mae ei gefnogaeth i'r maes, ac i mi fel Cyfarwyddwr, wedi bod yn amhrisiadwy a diolchaf yn fawr iddo, gan hefyd ddymuno ymddeoliad haeddiannol a hapus iawn iddo.

Yn amlwg, nid oedd modd i ni ragweld y flwyddyn yr ydym wedi'i chael. Rydym wedi gorfod dysgu ac addasu wrth fynd yn ein blaenau, ac yn sicr rydym wedi dysgu nifer o wersi gwerthfawr at y dyfodol. Rwyf yn falch o allu dweud ein bod wedi cynnal ein holl wasanaethau hanfodol yn ystod y flwyddyn, a chredaf ein bod wedi ymateb i'r argyfwng yn effeithiol iawn o ystyried yr amgylchiadau.

Rydym yn meddwl yn rhagweithiol at y dyfodol, ac wedi bod wrthi'n cynnal ymgyrch i ddenu mwy o staff i'r maes gofal, yn enwedig er mwyn sicrhau bod gennym ddigon o gapasiti yn y sefyllfa sydd ohoni, ac rydym hefyd yn bwriadu adeiladu ar ein trefniadau Gwydnwch Cymunedol er mwyn arfogi ein cymunedau i gefnogi trigolion i ymdopi, i ffynnu, i fod yn ddiogel ac yn iach.

Rydym wedi colli nifer o drigolion y sir i'r clefyd creulon hwn dros y flwyddyn, a hoffwn, ar fy rhan i a staff y Cyngor, estyn fy nghydymdeimladau i bob un ohonoch fel unigolion a theuluoedd sydd wedi profi profedigaeth. Rwy'n mawr obeithio y bydd y cyfnod anodd hwn yn lleddfu yn fuan ac y gallwn ddychwelyd i'r normalrwydd yr ydym i gyd bellach yn ei werthfawrogi'n fawr. Rwy'n sicr bod y flwyddyn hon wedi rhoi'r cyfle i ni ddeall yr hyn sy'n bwysig i ni, a dyma hefyd sydd y tu cefn i'r holl waith yn y maes hwn.

Gyda hynny, carwn gyflwyno'r adroddiad hwn sy'n ceisio rhoi trosolwg teg o berfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol Gwynedd yn ystod y flwyddyn 2020/21.

Morwena Edwards
Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol

2. Sut mae pobl yn ein cefnogi i lunio ein gwasanaethau

Mae'r Cyngor yn llwyr ymrwymedig i roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud, gan sicrhau ein bod yn gwrando ar 'beth sy'n bwysig' i'r trigolion. Mae hyn yn cyd-fynd ag egwyddor Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 o roi unigolion wrth wraidd eu gofal, a rhoi llais a rheolaeth iddynt er mwyn cyrraedd y canlyniadau sy'n creu llesiant.

Bellach, mae'r ffordd yr ydym yn gweithio o fewn adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol yn canolbwyntio ar sicrhau bod llais, mewnbwn a'r hyn sy'n bwysig i unigolion yn ffurfio gwasanaethau unigol a chymunedol yn barhaus, ac rydym yn mynd ati i sicrhau bod hyn yn digwydd yn rheolaidd, ar gyfer y byrdymor a'r hirdymor, er lles pobl y sir.

Yn rhan o hyn, rwyf o'r farn bod dysgu a datblygu yn allweddol i ni os yr ydym am wella ein perfformiad a chyflawni'r hyn sy'n bwysig i bobl Gwynedd. Mae derbyn barn ein defnyddwyr gwasanaeth am ansawdd ein gwasanaethau yn bwysig iawn i ni os ydym am wella'n barhaus, ac mae'r drefn gwynion yn rhan allweddol o hyn. Mae gennym drefniadau cadarn ar waith i sicrhau ein bod yn ymateb, yn datrys ac yn dysgu o unrhyw gŵyn a dderbynnir. Y nod yw ymateb i bob cwyn gyda thegwch, didueddrwydd a pharch fel bod yr unigolyn yn hyderus y bydd eu cwyn yn derbyn ymdriniaeth broffesiynol, a hynny mewn modd positif.

Mae argyfwng Covid-19 wedi ein taflu i mewn i sefyllfa lle rydym wedi gorfod addasu ein ffordd o weithio, ac wrth gwrs mae hyn wedi dysgu llawer o wersi newydd i ni, a fydd yn ddefnyddiol i ni roi gwell gwasanaeth i'n trigolion yn y dyfodol. Ar yr un pryd, derbyniwyd llawer o adborth da am ein gwaith eleni, er enghraifft mae'n amlwg bod y Tîm Cymorth Covid wedi bod yn werthfawr iawn i drigolion y sir ac mae hynny wedi golygu ein bod yn troi ein golygon tuag at lunio gwasanaeth tebyg fydd yn gwasanaethu'r cyhoedd yn yr hirdymor.

Yn ogystal â'n blaenoriaethau i adolygu ein darpariaethau yn gyson, er mwyn sicrhau ein bod yn rhoi anghenion y cyhoedd yn gyntaf, mae gennym hefyd ambell ymarferiad statudol lle rydym yn gofyn barn y cyhoedd ar faterion penodol. Er enghraifft, mae ein **Hasesiad Anghenion Poblogaeth** hefyd yn gwrando ar farn pobl er mwyn gwella ein dealltwriaeth o'n poblogaeth, ynghyd â sut y gallai newid dros y blynyddoedd sydd i ddod, er mwyn ein helpu i ddarparu gwell gwasanaethau cyhoeddus.

Yn ystod 2020/21 fe dderbyniwyd tua 10,000 o ymatebion i ymgynghoriadau cyhoeddus y Cyngor megis Holiadur DementiaGo, Holiadur Cynllun y Celfyddydau ar Bresgripsiwn ac ati. Fel Cyngor, rydym yn gwerthfawrogi clywed barn pobl i'r ymgynghoriadau hyn fel ein bod yn gallu mireinio ac addasu ein gwaith yn ôl gofynion ac anghenion y cyhoedd.

Yn yr un modd, mae gan Gyngor Gwynedd **Banel Trigolion** er mwyn sicrhau cynrychiolaeth o drawstoriad o drigolion Gwynedd, a bod eu llais yn ganolog wrth i'r Cyngor gynllunio, darparu ac adolygu gwasanaethau lleol i'r dyfodol. Eleni, roedd dros 700 o bobl yn rhan o'r Panel hwn.

Rydym hefyd yn ystyried barn plant i fod yn hollbwysig i ni, ac mae plentyn mewn gofal yn aelod o Banel Rhiant Corfforaethol y Cyngor, lle caiff aelodau'r Panel gyfle i glywed safbwynt a phrofiadau byw plentyn mewn gofal. Mae hyn oll yn gymorth i lunio ac addasu'r ddarpariaeth i blant mewn gofal.

Wrth gwrs, mae defnydd o'r we bellach yn rhan annatod o fywydau pawb wrth i ni ymrafael â sgil effeithiau Covid-19, felly mae'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol Facebook, Twitter ac Instagram y Cyngor wedi dod yn gynyddol bwysig ac yn allweddol i rannu gwybodaeth a derbyn adborth ymysg trigolion y sir. Dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi gweld cynnydd yn y defnydd, gyda 35,239 o ddilynwyr ar y llwyfannau hyn.

Gwelwyd cynnydd cyffredinol hefyd yn nefnydd gwasanaethau ar-lein y Cyngor ynghyd â'r ceisiadau hunanwasanaeth sy'n cael eu cyflwyno. Rhwng 1 Ebrill a 31 Mawrth, agorwyd 11,869 o gyfrifon newydd.

Wrth gwrs, mae angen cofio bod barn yr unigolyn ynghylch yr hyn sy'n bwysig iddo yn rhan ganolog ac allweddol yn y ffordd yr ydym yn ceisio darparu gwasanaethau o fewn y maes Gwasanaethau Cymdeithasol. Byddwn yn parhau i adeiladu ar yr hyn a ddywed unigolion wrthym o ran sut y gallwn wella ein darpariaethau ar lefel leol a sirol fel ein bod yn gallu sicrhau'r gefnogaeth, yr ymyraethau a'r gwasanaethau gorau i drigolion y sir at y dyfodol.

Gwella'r system

- Casglu mesuryddion
- Rhannu canfyddiadau
- Dysgu a gwella

Canfod be' sy'n bwysig

- Pwrpas
- Egwyddorion gweithredu
- Camau o werth

Gwireddu be' sy'n bwysig

- Cynllunio ar y cyd
- Cyfraniad y gymuned
- Cryfderau personol

Symud y rhwystrau

- Cynllunio a blaenoriaethu
- Dyrchafu'r rhwystr os oes angen
- Canfod cymorth addas

Adnabod y rhwystrau

- Pa gamau sydd yn wastraff yn y broses?
- Pam na ellir cwrdd â'r galw?
- Beth yw'r rhwystrau cymhleth a llai cymhleth?

Deall, dysgu ac adlewyrchu

- Beth yw natur y galw?
- Pa arbenigedd sydd ei angen?
- Beth yw'r niferoedd, amlder, bylchau, cyfleon?

ThinkPad

3. Hyrwyddo a gwella lles y rheiny yr ydym yn eu cynorthwyo

Yn y bennod hon, byddaf yn gwerthuso ein cynnydd yn ystod 2020/21 yn erbyn y chwe safon ansawdd sydd yn cael eu nodi gan y Llywodraeth yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Yn ogystal, byddaf yn rhoi braslun o'r hyn rydym yn bwriadu ei wneud yn 2021/22.

SAFON ANSAWDD 1

Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chyd-gynhyrchu canlyniadau lles personol y maent am eu cyflawni

Mae pandemig Covid-19 wedi effeithio ar les personol pob un ohonom mewn rhyw ffordd neu'i gilydd. Yn sgil dyfodiad yr argyfwng a'r clo cyntaf, sefydlwyd y **Tîm Cymorth Covid** er mwyn cefnogi trigolion Gwynedd i gael y cymorth oedd ei angen arnynt i ymdopi gyda heriau'r argyfwng. Ymysg prif gyfrifoldebau'r Tîm oedd:

- Cymryd galwadau a negeseuon e-bost gan y cyhoedd oedd yn ymwneud â materion Covid-19, a rhoi gwybodaeth iddynt
- Dod o hyd i'r cymorth a'r gefnogaeth fwyaf priodol i'r trigolion oedd yn cysylltu
- Cysylltu gyda phawb oedd yn cysgodi a chynnig cymorth, ynghyd â chodi eu hymwybyddiaeth o gymorth y parseli bwyd gan Lywodraeth Cymru
- Uchafu unrhyw bryderon i'r timau perthnasol o fewn y Cyngor
- Canfod beth oedd yn bwysig i'r trigolion oedd yn cysylltu, a dod o hyd i ddatrysiad
- Cysylltu gyda mudiadau a chyrff allanol ar ran y trigolion, a gweithredu fel pwynt cyswllt rhwng y mudiad/corff a'r trigolyn pan fo hynny'n briodol

Rhwng mis Ebrill ac Awst 2020, bu 5,080 o drigolion mewn cyswllt â'r Tîm, gyda 4,781 o'r rheini yn bobl oedd yn cysgodi. Ar ôl i waith y Tîm ddod i ben, cynhaliwyd ymarferiad ymgysylltu gyda sampl o drigolion, a'r prif gasgliadau oedd bod y trigolion hyn wedi gwerthfawrogi'r cyswllt, y gefnogaeth a'r wybodaeth a gawsant. Dyma rywfaint o'r adborth a dderbyniwyd gan aelodau'r cyhoedd:

"Thank you so very much for phoning to check up on things and for even thinking of these extra links that may help. I really appreciate your time sending them to me. I am very grateful for all you (and everyone else on the team that are involved) are doing to help the rest of us during this difficult time."

"Y Bocsys bwyd a deliveries meddyginiaeth wedi bod yn wych a ninnau heb allu gadael y tŷ ers diwedd Chwefror. Mae'r galwadau i sicrhau ein bod ni yn iawn ac angen rhywbeth wedi bod yn ffantastig."

O'r adborth, dysgwyd llawer am werth y math hwn o wasanaeth i drigolion Gwynedd. Yn syml, yn sgil y ffaith bod aelodau'r cyhoedd yn medru siarad gydag un pwynt cyswllt heb unrhyw rwystrau yn ymwneud â throthwyon neu gymhwyster, gan gael gwared ar fiwrocratiaeth, llwyddodd y Tîm i roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr oedd yn ei wneud. Gweler enghraifft o hyn yn gweler enghraifft o hyn yn Astudiaeth Achos 1 yn Atodiad 2 yr Adroddiad hwn (tudalen 42). Mae'n sicr bod sefydlu Tîm Cymorth Covid wedi bod yn gam cadarnhaol iawn i drigolion Gwynedd, yn enwedig i rai o'r trigolion mwyaf bregus. Mae asesiad o'r gwaith ar y gweill fel ein bod yn gallu gwerthuso p'un a oes angen model tebyg i hwn at y dyfodol.

Sefydlwyd nifer fawr o grwpiau cymunedol lleol er mwyn ymateb i'r argyfwng, ac yn sgil hynny dysgwyd bod trigolion yn ffafrio derbyn cymorth ar lefel leol a chymunedol. Rydym wedi parhau i gefnogi'r rhwydwaith gymunedol hon drwy wyro cefnogaeth gan y Timau Adfywio, Timau Cefnogi Teulu a'r Timau Oedolion, ac mae angen sicrhau bod y grwpiau hyn yn cael cefnogaeth gennym i barhau i gynnig cymorth yn eu cymunedau y tu hwnt i'r argyfwng, ac mae lle i ni fel Cyngor edrych ar sefydlu tîm mwy parhaol a sefydlog i gefnogi llesiant pobl yn yr un modd, ar sail fwy hirdymor, yn y dyfodol.

Sefydlwyd y **Gwasanaeth Profi, Olrhain a Diogelu** ym mis Mai, a daeth yn weithredol ar 1 Mehefin. Mae'r gwasanaeth bellach yn cyflogi 103 o weithwyr. Diben y gwasanaeth hwn yw arwain y sir allan o'r pandemig drwy wella arolygiaeth iechyd yn y gymuned, olrhain cysylltiadau a chefnogi pobl i hunanynysu lle bo angen. Cliciwch **yma** i wylio blas o'r hyn y mae'r staff yn ei wneud i ddiogelu iechyd y cyhoedd.

Mae cynllun Llywodraeth Cymru, **'Cymru Iachach'**, yn gosod gweledigaeth hirdymor ar gyfer system gyfan iechyd a gofal cymdeithasol yn y dyfodol, gan ganolbwyntio ar iechyd a llesiant ac atal salwch. Er mwyn

cyflawni'r weledigaeth hon rydym yn gweithio i drawsnewid y ffordd mae ein gwasanaethau iechyd a gofal yn cael eu darparu yn y gymuned, ac mae nifer o brosiectau ar y gweill er mwyn cyflawni hyn.

Yn ystod y flwyddyn, bu gwaith yn mynd rhagddo ar y **Rhaglen i Drawsffurfio Iechyd a Gofal Cymunedol** yng Ngwynedd a Môn er mwyn gwella integreiddio a chydweithio ar draws y meysydd hyn. Nod y Rhaglen yw helpu pobl i fyw eu bywyd fel maen nhw'n dymuno, a sicrhau ein bod yn cydweithio i ddarparu gwasanaethau a chefnogaeth sy'n ymateb i'r hyn sy'n bwysig i bobl fregus yr ardal.

Mae'r gwaith o sefydlu **Timau Adnoddau Cymunedol**, sy'n cynnwys staff iechyd, gofal, y trydydd sector a'r sector annibynnol, yn greiddiol i hyn. Mae'r timau lleol hyn yn cael cyswllt rheolaidd fel tîm ar lefel is-ardal; yn rhannu gwybodaeth ac adnoddau, yn cydweithio i ddeall y sefyllfa'n lleol ac yn mynd i'r afael ag unrhyw rwystrau.

Mae elfennau eraill o'r rhaglen yn cynnwys prosiectau sy'n hwyluso'r drefn i bobl **Adael yr Ysbyty**, prosiect **Rhannu Gwybodaeth** ar draws asiantaethau, a'r prosiect i **Ail-ddylunio Gofal Cartref** yn y sir.

Er bod yr amserlen ar gyfer y gwaith wedi llithro rhywfaint oherwydd argyfwng Covid-19, rydym bellach yn gyrru ymlaen gyda'r cynlluniau. Mae ein gweledigaeth o symud y gwasanaethau gofal cartref tuag at fodel sy'n seiliedig ar ardaloedd lleol, a chomisiynu ar sail canlyniadau i unigolion a gwerth cymdeithasol yn parhau, gyda'r bwriad o fod yn cynnal proses dendro ar gyfer ardaloedd penodol eleni.

Mae'r **Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chefnogaeth** yn cefnogi pobl hŷn y sir, ac mae rhaglen waith fanwl yn cael ei gweithredu er mwyn sicrhau gwell cydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd a chreu un pwynt cyswllt lleol. Yn ystod y flwyddyn, canran yr oedolion a dderbyniodd gyngor a chefnogaeth gan y gwasanaeth na gysylltodd eto am chwe mis oedd 54%.

Yn yr un modd, mae **Hwb Teuluoedd Gwynedd** wedi'i sefydlu fel bod modd derbyn gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth ar faterion megis gofal plant, maethu, mabwysiadu, gofalwyr ifanc ac ati mewn un lle. O fewn yr Hwb, mae modd i unrhyw un adrodd am bryder bod plentyn yn cael ei gam-drin, ac rydym yn ymateb i'r adroddiadau hyn yn ddi-oed er mwyn sicrhau lles a diogelwch ein plant a'n pobl ifanc.

SAFON ANSAWDD 2

Gweithio gyda phobl a phartneriaid i ddiogelu a hyrwyddo iechyd corfforol, meddyliol a lles emosiynol pobl

Rydym yn gyfrifol am sicrhau bod pawb yn gwarchod eu hiechyd a'u lles ac yn mabwysiadu ffyrdd iach o fyw, gan dderbyn gofal a chymorth ataliol a rhagweithiol pan fo angen. Mae Cyngor Gwynedd yn ceisio cefnogi cymunedau mewn sawl ffordd er mwyn cyflawni datrysiadau ataliol eu natur sy'n cynyddu opsiynau gofal lleol, gan arwain hefyd at sicrhau bod ein cymunedau'n rhai cryf a gwydn. I wneud hyn, rydym wedi mapio gwasanaethau a grwpiau sy'n bodoli mewn cymunedau er mwyn adnabod bylchau, a chysylltu unigolion sydd angen cymorth gyda gwasanaethau, yn ogystal â hybu mentrau cymunedol.

Eleni, rydym wedi bod yn ymdrechu'n ddiflino i ddiogelu pobl yn erbyn Covid-19. Mae llawer iawn o waith wedi bod yn digwydd o fewn y Cyngor ac wrth gydweithio gydag asiantaethau allanol i sicrhau bod trigolion Gwynedd yn cadw mor ddiogel â phosib yn ystod yr argyfwng hwn.

Bu **Gwydnwch Cymunedol** yn rhan fawr o lif gwaith y Cyngor yn ystod y flwyddyn, sef gwaith i arfogi cymunedau ac unigolion ag adnoddau ac arbenigedd lleol er mwyn eu galluogi i allu helpu eu hunain mewn achos o argyfwng. O ganlyniad i Covid-19, rhoddwyd trefniadau ychwanegol ar waith er mwyn ymateb i'r argyfwng a cheisio cynnal a chefnogi llesiant trigolion Gwynedd.

Mae'r Cyngor hefyd wedi bod yn gweithio'n galed ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd i hyrwyddo a chefnogi'r **ymdrech frechu**. Erbyn diwedd y flwyddyn, roedd oddeutu 50,000 o bobl wedi derbyn y dos cyntaf. Rydym wedi cydweithio'n barhaus gyda'r Bwrdd Iechyd, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Llywodraeth Cymru a darparwyr gofal yn ystod y flwyddyn er mwyn sicrhau bod sefyllfa Covid-19 dan reolaeth a'n bod yn tynnu ynghyd er mwyn brwydro gyda'n gilydd i sicrhau'r ardrawiad lleiaf bosib ar bobl Gwynedd.

O fewn **Cynllun y Cyngor,** mae **Cefnogi Llesiant Pobl** wedi cael ei adnabod fel blaenoriaeth gwella. Rydym wedi adnabod bod angen mwy o gefnogaeth ar rai trigolion ar gyfer ymdopi gyda heriau bywyd, ac rydym yn buddsoddi, darparu a chynllunio nifer o wasanaethau ac ymyraethau er mwyn cefnogi pobl i wynebu a cheisio goresgyn eu problemau.

Fel rhan o'r ymdrechion i gefnogi llesiant pobl, mae'r **Bwrdd Cefnogi Pobl** wedi gweithio ar adnabod rhwystrau a gwella ein dealltwriaeth o sut mae ein gwasanaethau'n cael eu darparu ar hyn o bryd drwy nifer o ffrydiau gwaith amrywiol. Bwriad hyn yw galluogi i bobl Gwynedd edrych ar ôl eu lles eu hunain a byw'r bywyd y dymunent. Mae rhai o'r ffrydiau gwaith yn cynnwys **Tlodi Ariannol a Bwyd, Gofalwyr, Digartrefedd, Cynhwysiad Digidol a Llesiant**.

Mae **Cynllun Llesiant Gwynedd ac Ynys Môn** yn nodi sut bydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn yn cyflawni ei waith o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Cydweithir gyda phartneriaid allweddol i yrru'r newidiadau angenrheidiol ar gyfer integreiddio iechyd a gofal yn ein cymunedau, gan roi sylw i ystod eang o feysydd megis Oedolion, Plant, Anableddau Dysgu, Iechyd Meddwl a Thrawsnewid Cymunedol.

Mae'r Bwrdd wedi ystyried ei rôl yn y gwaith o adfer ein cymunedau yn dilyn sgil effeithiau'r pandemig. Amlygwyd materion sydd wedi effeithio ein cymunedau fwyfwy megis tlodi ariannol, diweithdra ymhlith pobl ifanc, sefyllfa ail gartrefi a gor-dwristiaeth. Yn ystod yn misoedd nesaf bydd y Bwrdd yn cynnal gwaith ymchwil fel rhan o'i asesiad o lesiant, lle bydd cyfle i glywed gan bobl a chymunedau Gwynedd am yr hyn sy'n bwysig iddynt. Bydd yr asesiad yn gwella ein dealltwriaeth o anghenion ein cymunedau, gan edrych ar heriau a chyfleoedd i'r dyfodol.

Bu'r **Bartneriaeth Ddysgu Iechyd a Lles** yn cyfarfod yn fwy rheolaidd yn ystod y pandemig i drafod sut i hyrwyddo llesiant pobol drwy hybu'r 5 Ffordd at Les gan Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae'r llyfryn **Edrych ar ôl fy Hun** wedi bod yn ganolog i'r gwaith a, law yn llaw â hyn, sefydlwyd **tudalen Facebook** sy'n rhannu ystod eang o wybodaeth a digwyddiadau iechyd a llesiant yng Ngwynedd.

Cafwyd pythefnos greadigol ar-lein dan y teitl **Llesiant i Mi** rhwng 18-31 Ionawr gyda'r nod o gefnogi lles meddyliol yr unigolion oedd yn cymryd rhan. Roedd yn ddigwyddiad rhad ac am ddim ar gyfer unrhyw un dros 18 oed. Roedd yr holl weithgareddau yn ystod y pythefnos yn seiliedig ar y 'pum ffordd at les' ac yn cynnwys gweithgareddau creadigol, fideos, sgyrsiau, syniadau, ysbrydoliaeth, ymdeimlad o gefnogi ein gilydd a llyfryn i dywys pob unigolyn drwy'r cyfnod.

Mae'r **Tîm Llwybrau Llesiant** yn darparu ystod eang o wasanaethau a gweithgareddau sy'n ymateb i anghenion unigolion gydag anableddau dysgu yng Ngwynedd. Yn ystod y cyfnodau clo, mae'r tîm wedi llwyddo i barhau gyda sesiynau i hybu lles yr unigolion - yn gorfforol, yn emosiynol ac yn gymdeithasol. Darparwyd sesiynau rhithiol megis ioga, dawnsio, cwis a disgo ynghyd â Chôr Makaton - mae modd gweld fideo o'r côr **yma**. Cynhaliwyd gweithgareddau eraill hefyd megis grwpiau cerdded yn y gymuned a sesiynau trafod

cyfrinachol ‘Bwlch Siarad’ mewn cydweithrediad â Mind. Yn ystod y flwyddyn, roedd 134 o unigolion wedi derbyn cefnogaeth neu wedi ymuno yn y sesiynau.

Yn ogystal, mae’r tîm wedi helpu unigolion i fod mewn sefyllfa i allu ymuno mewn sesiynau ar-lein drwy ddarparu offer a hyfforddiant i unigolion a’u teuluoedd. Mae’r tîm hefyd wedi datblygu **gwefan** a phresenoldeb ar gyfryngau cymdeithasol er mwyn annog unigolion i gymryd rhan a sicrhau bod gwybodaeth ar gael i bawb.

Daethpwyd â gwahanol fudiadau at ei gilydd er mwyn sefydlu **Rhwydwaith Gofalwyr Gwynedd**, lle bu gwaith ar y gweill yn ystod y flwyddyn i gefnogi gofalwyr di-dâl yn ystod y pandemig. Cafodd y llyfryn **Edrych ar ôl Rhywun** ei baratoi i gefnogi gofalwyr. Cliciwch **yma** i wylio fideo sy’n dangos y digwyddiadau sydd wedi eu cynnal yn ystod y flwyddyn.

Cynhaliwyd **Gŵyl Gofalwyr Ar-lein** ym mis Awst am gyfnod o dair wythnos, gyda’r nod o ddarparu gwybodaeth, cefnogi llesiant gofalwyr a chael hwyl. Law yn llaw â hynny, cynhaliwyd **Diwrnod Hawliau Gofalwyr**, a oedd yn ymgyrch ar-lein er mwyn codi ymwybyddiaeth o hawliau gofalwyr.

Yn ogystal â threfnu digwyddiadau ac ymgyrchoedd fel yr uchod, mae’r **Tîm Cefnogi Gofalwyr Di-dâl** wedi cydweithio gyda Llywodraeth Cymru a Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru i greu **cerdyn adnabod ac Ap i Ofalwyr Ifanc**. Yn dilyn ymgynghoriad gyda gwasanaeth Gweithredu dros Blant, sef yr asiantaeth a gomisiynir gan Wynedd a Môn a gofalwyr ifanc y Sir, fe arweiniodd hynny at gyd-gynhyrchu syniadau i greu Ap i gyd-fynd gyda dull mwy traddodiadol y cerdyn adnabod a’r band garddwn. O ganlyniad, daeth gofalwyr ifanc Gwynedd a Môn at ei gilydd â phrosiectau gofalwyr ifanc eraill yn y Gogledd er mwyn creu delwedd addas ar gyfer y datblygiad cyffrous yma, felly yn rhanbarthol, bydd Gwynedd a Môn yn rhannu’r un edrychiad a’r brand â’r siroedd eraill ac yn defnyddio’r un cerdyn adnabod traddodiadol â gweddill y rhanbarth. Cliciwch **yma** i wylio fideo sy’n dangos sut bydd yr Ap yn gweithio.

Gan fod Llywodraeth Cymru wedi bod yn awyddus i weld Awdurdodau Lleol yn treialu gwahanol ddulliau, bydd Gwynedd a Môn yn treialu’r Ap gan gydweithio gyda’r Adran Addysg a phedair ysgol uwchradd yn y man cyntaf er mwyn gweld sut mae’n gweithio’n ymarferol mewn ysgolion a rhannu unrhyw wersi â ddysgwyd o’r peilot gyda gweddill y rhanbarth. Lansiwyd y fenter ar draws y Gogledd ar Ddiwrnod Cenedlaethol Gofalwyr Ifanc ar 16 Mawrth 2021.

Mae gan y **Gwasanaeth Anableddau Dysgu** ddau lif gwaith sydd yn flaenoriaeth ar hyn o bryd, sef prosiect Lletya a phrosiect Cyfleoedd Gwaith. Mae prinder llety addas ar gyfer unigolion anabl ar draws y sir, ac rydym

wedi dechrau gweithio gyda'r Cymdeithasau Tai ac Adran Tai ac Eiddo y Cyngor er mwyn cyfarch yr angen hwn. Mae darparu cyfleoedd hyfforddiant a phrofiadau gwaith i unigolion gydag Anableddau Dysgu hefyd yn flaenoriaeth, a bydd hyn yn galluogi unigolion anabl i ddysgu a chyfranogi mewn cymdeithas. Fel rhan o'r gwaith hwn, mae Hwb Cymunedol yn cael ei datblygu yn Nolfeurig, Dolgellau, ac mae Gwasanaeth 'Pryd ar Glud' yn cael ei weithredu yn ardal y Ffôr, Pwllheli mewn cydweithrediad gydag Agoriad.

Mae'r Gwasanaeth wedi llwyddo i barhau i ddarparu cyfleodd dydd ac ysbaid mewn rhai sefyllfaoedd blaenoriaeth ac wedi darparu gwasanaethau pwrpasol drwy ddefnyddio ein hybiau cymunedol yn hyblyg er mwyn cadw at reoliadau Covid-19. Yn ogystal, ers mis Medi, mae'r gwasanaeth Anableddau Dysgu wedi dechrau defnyddio uned ysbaid newydd ym Mhwllheli i ddarparu gwasanaeth ysbaid dros nos i unigolion anabl, sydd yn helpu gofalwyr gyda'r pwysau sylweddol sydd arnynt.

Ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd a Chyngor Sir Ynys Môn, rydym wedi sefydlu Bwrdd Prosiect Aml-asiantaethol er mwyn sefydlu **Cynllun Awtistiaeth**. Bwriad y Cynllun hwn, a fydd yn cael ei gyflwyno yn ystod 2021-22, fydd ymateb i asesiadau a chefnogi ceisiadau am gefnogaeth yn ymwneud ag awtistiaeth. Bydd y Cynllun yn cydymffurfio gyda'r Cod Ymarfer newydd ar gyfer Gwasanaethau Awtistiaeth a ddaw i rym ym mis Ebrill 2021.

Mae **Tîm Derwen**, sef y Tîm Integredig Plant Anabl, yn bartneriaeth rhwng Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ac Adran Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Gwynedd. Mae'r tîm yn gweithio i ddarparu cefnogaeth arbenigol i blant sydd ag amhariad neu oediad yn eu datblygiad, plant anabl a phlant â gwaeledd. Llwyddodd y tîm i gynnal y gwasanaeth yn ystod argyfwng Covid-19, lle bu cydweithio gyda'r teuluoedd a'r plant a phobl ifanc er mwyn darparu'r gefnogaeth angenrheidiol iddynt. Ers dechrau'r argyfwng, bu sawl enghraifft o'r angen i addasu a newid cynlluniau gofal a chefnogol yn sydyn, ac mae'r gwasanaeth cefnogol wedi llwyddo i gwrdd â phob cynllun newydd mewn modd amserol.

Mae'r tîm yn parhau i gydweithio'n agos gyda gwasanaethau eraill megis yr Adran Tai ac Eiddo, yr Adran Addysg, y Bwrdd Iechyd ynghyd â sawl elusen er mwyn darparu gwasanaeth effeithiol a chreadigol i'r plant a'u teuluoedd. Er enghraifft, bu cydweithio'n digwydd ag asiantaethau eraill er mwyn darparu sawl tŷ addas i gwrdd ag anghenion plant sâl/anabl.

Er gwaethaf y ffaith nad oedd modd cynnal gweithgareddau cymdeithasol wyneb yn wyneb eleni, a bod angen atal rhai gwasanaethau dros dro o ganlyniad i'r argyfwng, rydym wedi llwyddo i addasu ein ffordd o weithio gyda phobl a phartneriaid er mwyn diogelu a hyrwyddo iechyd corfforol, meddyliol a lles emosiynol pobl drwy ddigwyddiadau a gweithgareddau rhithiol, gan sicrhau ein bod hefyd yn parhau gyda datblygiadau lle bo modd gwneud hynny.

SAFON ANSAWDD 3

Diogelu ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Rydym yn cymryd ein cyfrifoldeb i ddiogelu pobl o ddifri. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan weithredol ym **Mwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru, Bwrdd Diogelu Oedolion Gogledd Cymru, Bwrdd Cymunedau Diogel Gogledd Cymru (ynghyd ag is-grwpiau o fewn y maes) a Phartneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn** ac yn sicrhau bod materion sydd wedi eu codi yng nghyfarfodydd y grwpiau hyn yn derbyn sylw teilwng er mwyn sicrhau diogelwch trigolion y sir. Fel Cyfarwyddwr Corfforaethol, mae gen innau hefyd gyfrifoldebau penodol yn y maes diogelu.

Mae gennym hefyd drefniadau ar waith yn fewnol i sicrhau diogelwch trigolion Gwynedd, ac mae **Arolygiaeth Gofal Cymru** yn cynnal arolygon cyson o'n gwaith i sicrhau ei fod o'r safon orau. Eleni, cawsom archwiliad sicrwydd gan yr Arolygiaeth yn ystod mis Ionawr, er mwyn gweld pa mor dda mae ein gwasanaethau cymdeithasol yn parhau i helpu a chefnogi oedolion a phlant, gan ganolbwyntio ar ddiogelwch a llesiant.

Yn yr adborth a gawsom gan yr Arolygiaeth yn dilyn yr archwiliad, nodwyd ein bod wedi cadw cysylltiad da â phobl yn ystod y pandemig i gynnig cymorth, bod ein staff yn gallu ymdopi â'u llwythi achosion a'u bod yn amlwg yn deall amgylchiadau'r bobl y maent yn gweithio â nhw a'u cymunedau yn dda. Roedd yr adborth yn gadarnhaol iawn, ac rwyf yn falch iawn o waith caled ac ymroddiad ein staff i sicrhau hyn.

O fewn y Cyngor, mae gennym **Banel Strategol Diogelu** sy'n cael ei gadeirio gan yr Aelod Cabinet dros Blant a Phobl Ifanc, y Cynghorydd Dilwyn Morgan. Nod y Panel hwn yw sicrhau bod trefniadau a gweithdrefnau addas ar waith ar lefel gorfforaethol ar draws y Cyngor er mwyn sicrhau diogelwch plant, pobl ifanc ac oedolion. Ers 2017/18 mae'r Panel hefyd yn gyfrifol am drosolwg o faterion diogelu ehangach ar draws Gwynedd, megis Diogelwch Cymunedol.

Mae **Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn** yn grŵp o sefydliadau sy'n cydweithio er mwyn ystyried sut y gellir mynd i'r afael â throsedd ac anhrefn, lleihau aildroseddu, camddefnyddio sylweddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol. Ceir mwy o wybodaeth am waith y Bartneriaeth, ynghyd â Chynllun Lleol Diogelwch Cymunedol, **yma**. Mae'r aelodaeth yn cynnwys ni fel Cyngor, yr Heddlu, gwasanaethau Prawf, y gwasanaeth Tân ac Achub a'r Bwrdd Iechyd. Cynrychiolir y Cyngor gan yr Aelod Cabinet dros Oedolion, Iechyd

a Llesiant, y Cynghorydd Dafydd Meurig, ynghyd â'r Cyfarwyddwr Corfforaethol, Morwena Edwards.

Mae'r maes **Trais yn y Cartref** yn flaenoriaeth i ni ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod, ac rydym yn annog holl aelodau staff y Cyngor i gwblhau hyfforddiant yn y maes. Mae trais yn y cartref wedi bod yn arbennig o heriol eleni yn sgil Covid-19 a'r cyfarwyddyd i bawb aros gartref yn ystod y cyfnodau clo. Eleni, ni fu unrhyw gynnydd yn nifer yr achosion trais yn y cartref a adroddwyd, ac felly mae hyn yn codi'r cwestiwn a yw dioddefwyr yn rhy ofnus i adrodd am eu sefyllfa a'u bod yn byw mewn sefyllfaoedd o berygl. Rydym yn parhau i gydweithio gyda'r mudiadau perthnasol ac yn ymdrechu i godi ymwybyddiaeth o adrodd am drais yn y cartref, gan geisio rhoi dulliau gwahanol ar waith fel bod modd i unigolion gysylltu yn ddiogel. Bydd angen parhau i weithio'n ddiwyd ar yr agenda hwn.

Ffurfiwyd **Tîm Emrallt** eleni gyda'r nod o geisio lleihau nifer yr achosion o ymddygiad rhywiol niweidiol sy'n cael eu cyfeirio i wasanaethau statudol yn dilyn digwyddiad o gam-drin, a hynny drwy nifer o ymyraethau amserol a phriodol. Er mwyn gwireddu ein nod, rydym wedi buddsoddi'n sylweddol mewn digwyddiadau codi ymwybyddiaeth a mynediad i becynnau hyfforddi ataliol ac arbenigol gan Brook, yr NSPCC ac AIM.

Eleni, cyhoeddwyd **Datganiad Caethwasiaeth Fodern Cyngor Gwynedd 2020/21**. Yn ogystal â hyn, mabwysiadodd y Panel Strategol Diogelu gamau gweithredol yn y maes **Caethwasiaeth Fodern** yn ystod y flwyddyn er mwyn sicrhau bod gennym drefniadau pwrpasol ar waith, sef gosod canllawiau a llwybrau ar gyfer cyfeirio amheuon/achosion ar safle we Cyngor Gwynedd, sefydlu pwynt cyswllt sengl, cyhoeddi datganiad penodol blynyddol ynglŷn â sut mae'r Cyngor yn osgoi Caethwasiaeth Fodern o fewn gweithgaredd busnes a'r cadwynau cyflenwi, a hyfforddiant i staff.

Rydym yn **Rhiant Corfforaetho**l i blant mewn gofal yng Ngwynedd, lle rydym yn gweithredu'r cyfrifoldeb uniongyrchol i sicrhau fod gwasanaethau priodol ac addas ar gael ar eu cyfer. Mae'r Panel Rhiant Corfforaethol yn cael ei gadeirio gan yr Aelod Cabinet ar gyfer Plant a Chefnogi Teuluoedd, y Cynghorydd Dilwyn Morgan. Fel arfer, mae plant yn dod i'n gofal o dan amgylchiadau anodd iawn, ac rydym yr un mor uchelgeisiol ar gyfer y plant yma ag y byddai unrhyw un ar gyfer ei blentyn ei hun.

Ar ddiwedd Mawrth 2021 roedd 281 o blant yng ngofal y Cyngor, ac roedd 71% o'r rhain yn derbyn gofal mewn lleoliad maeth, gyda 35% o ofalwyr maeth yn deulu neu ffrindiau a 18% o blant mewn gofal wedi eu lleoli gyda'u rhieni, ac felly'n parhau gartref.

Oherwydd cyfyngiadau yn sgil y pandemig, cynhaliwyd adolygiadau cynlluniau gofal yn rhithiol eleni, sydd

wedi dod â heriau newydd i ymarfer a gallu swyddogion i weld plant wyneb yn wyneb a datblygu'r berthynas waith. Canmolodd Arolygiaeth Gofal Cymru yn y maes hwn yn dilyn eu harchwiliad o'n gwaith ym mis Ionawr 2021, gan ddweud bod yr holl adolygiadau ac ymweliadau statudol yn cael eu cynnal mewn modd amserol, a bod yr adolygiadau yn adlewyrchu safbwynt y plant, y gofalwyr a'r rhieni gyda naratifau da yn ymwneud â llesiant.

O ganlyniad i Covid-19, mae nifer o asiantaethau wedi adleoli staff neu wneud penderfyniadau i warchod lles staff ac i osgoi cyswllt â'r cyhoedd. Mae hyn wedi arwain at leihad mewn cyfeiriadau ar adegau, a lleihad yn y cyswllt gan nifer o asiantaethau gyda phlant a theuluoedd. Mae hyn wedi bod yn heriol ym mhob maes gan gynnwys ei effaith ar ein gwaith i amddiffyn plant ac i gefnogi plant mewn gofal.

Yn ogystal, bu rhaid rhoi trefniadau argyfwng ar waith i gynnal y ddyletswydd cofrestriadau statudol ar **Gofrestr Amddiffyn Plant Gwynedd** gan nad oedd modd cyfarfod mewn cynhadledd wyneb yn wyneb. Llwyddwyd i gynnal Cynadleddau Amddiffyn yn rhithiol, gan gynnwys gydag asiantaethau eraill a rhieni. Yn amlwg, mae hyn wedi dylanwadu ar effeithiolrwydd y broses amddiffyn ynghyd â natur ein gallu i gyd-drafod a sicrhau llais i bawb.

Yn ystod 2020/21, cynhaliwyd 389 o 'gynadleddau' amddiffyn plant. Roedd canran y cynadleddau achos lle ystyriwyd fod yr asesiadau risg o safon uchel yn 97% ac yn gyson â'r blynyddoedd diweddar. Mae'r perfformiad cyson uchel hwn yn dangos effaith ein buddsoddiad mewn ymarfer i sicrhau penderfyniadau da sy'n gwarchod hawliau plant a'u teuluoedd.

SAFON ANSAWDD 4

Annog a darparu cefnogaeth i bobl ddysgu a chyfranogi mewn cymdeithas

Mae mwyafrif y gweithgareddau sydd wedi digwydd eleni wedi cael eu cynnal yn rhithiol o ganlyniad i'r pandemig. Mae hyn ynddo'i hun wedi cyflwyno heriau newydd i ni, ond rydym yn cydnabod pwysigrwydd cynorthwyo pobl i ennill sgiliau ac i'w hannog i gefnogi ei gilydd o fewn eu cymunedau.

Mae'r Cyngor wedi blaenoriaethu'r **Gagendor Lles a Chyrhaeddiad Plant a Phobl Ifanc**, gan fod pryder y gall rhai plant a phobl ifanc gael eu gadael ar ôl o safbwynt eu cyrhaeddiad addysgol, ac y bydd angen cymorth ychwanegol ar rai ohonynt i gau'r bwlch hwnnw, ynghyd â chefnogaeth gyda'u lles.

O ganlyniad i sgil effeithiau Covid-19, yn ystod 2021/22 byddwn yn canolbwyntio ar ddeall effeithiau'r cyfnod clo ar les plant bach, a byddwn yn adolygu ein trefniadau a'n darpariaethau er mwyn sicrhau'r dechrau gorau i blant 0-5 oed a'u teuluoedd. Yn ogystal, byddwn yn canolbwyntio ein hymdrechion ar y grŵp oedran 5-16 drwy gefnogi'r ysgolion i weithredu **Rhaglen Cyflymu'r Dysgu** gydag arian gan Lywodraeth Cymru. Bydd hyn yn caniatáu i ni ymateb i effaith y cyfnod clo ar les a chyrhaeddiad rhai grwpiau penodol o ddysgwyr.

Tu hwnt i'r ysgol rydym hefyd yn sylweddoli bod yr argyfwng wedi effeithio'n anghymesur ar y grŵp oedran 16-24 oed, yn fwy nag unrhyw grŵp oedran arall. Mae nifer uchel o gyfeiriadau am gymorth llesiant, iechyd meddwl a digartrefedd ymysg y grŵp oedran hwn. Felly, law yn llaw gyda'r cynnydd yn nifer y bobl ifanc nad ydynt mewn gwaith, addysg nac hyfforddiant, bwriedir rhoi sylw penodol i'r maes hwn er mwyn lliniaru unrhyw sgil effeithiau gan sicrhau bod ein pobl ifanc yn cael cefnogaeth a darpariaeth briodol i'w galluogi i ffynnu.

Yn ystod y flwyddyn, mae'r **Gwasanaeth Ieuenctid** wedi addasu sut mae'n cyrraedd pobl ifanc, gyda mwyafrif y gwaith yn symud ar-lein. Mae'r gwasanaeth wedi darparu gweithgareddau cymdeithasol, sesiynau dysgu, hyfforddiant a chynnig cefnogaeth bersonol o amgylch tair prif thema, yn unol â'r hyn a ddywedodd pobl ifanc oedd yn bwysig iddynt; sef llesiant, dysgu sgiliau newydd, a'u paratoi eu hunain at y byd gwaith ac i fyw'n annibynnol. Y sesiynau crefft, cwis, her ffitrwydd, coginio, a Sesiwn Sgwrs oedd y rhai mwyaf poblogaidd ymysg pobl ifanc.

Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid wedi parhau i gadw cyswllt gyda phobl ifanc 16 oed a hŷn sydd ddim mewn addysg, hyfforddiant na gwaith i'w cefnogi ac i'w helpu i ail-ymgysylltu pan fyddent yn barod i wneud hynny. Mae'r gwasanaeth hefyd yn parhau i ymateb i heriau cymdeithasol a phersonol pobl ifanc, megis ymddygiadau heriol, llesiant a hunanddelwedd, ynghyd â rhwystrau i ail-ymgysylltu gydag addysg a gwaith. Ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod, blaenoriaethir y meysydd iechyd a lles, digartrefedd ieuenctid, a chefnogi pobl ifanc yn y cyfnod pontio rhwng 16-24 oed.

Mae gan Gyngor Gwynedd brosiect unigryw **Pontio'r Cenedlaethau** i geisio creu cysylltiadau newydd rhwng plant a phobl o bob oedran, gyda'r gobaith y bydd hyn yn cynyddu parch a dealltwriaeth rhwng cenedlaethau ac yn arwain at gymunedau cryfach. Eleni, cynhaliwyd Wythnos Pontio'r Cenedlaethau rhwng 8 ac 14 Mawrth trwy Brydain, a bu Cyngor Gwynedd yn cynnal gweithgareddau amrywiol yn ystod yr wythnos.

Er gwaethaf y cyfyngiadau clo eleni, mae llawer o waith da wedi digwydd i hybu cydweithio rhwng plant, pobl ifanc ac oedolion o bob oed, ond yn arbennig pobl hŷn. Y prif brosiect oedd y Cynllun Pen-Pals lle danfonwyd dros 120 o lythyrau. Bu cydweithio da â'r Gwasanaeth Ieuenctid i greu anrhegion unigryw i breswylwyr Plas Gwilym ym Mhenygroes, a chydweithiwyd hefyd gyda nifer o fudiadau i ddarparu dros 120 o Focsys Nadolig gan blant i bobl hŷn Gwynedd a oedd eu hunain eleni.

Mae mwy o brosiectau ar y gweill ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod, megis cynllun plannu blodau a phlanhigion lle bydd plant yn medru addurno'r pot a phlannu'r hadau, ac yna eu cyflwyno i gartrefi gofal lleol ac i unigolion sy'n byw eu hunain, ynghyd â meinciau cyfeillgarwch, sef cynllun i osod meinciau yng nghymunedau Gwynedd lle gall unrhyw un eistedd arni er mwyn ymestyn croeso i eraill ymuno gyda nhw ar y fainc am sgwrs.

Gwerthuswyd prosiect Pontio'r Cenedlaethau gan Gydweithredfa Gogledd Cymru ym mis Tachwedd eleni, a daethpwyd i'r canlyniad bod y prosiect yn perfformio'n dda ac wedi gallu ymateb yn hyblyg i heriau'r pandemig. Cliciwch **yma** i gael blas o'r gwaith sydd wedi bod yn mynd rhagddo yn ystod y flwyddyn.

Mae prosiect **Mentro Gyda'n Gilydd** yn adnodd newydd sydd wedi'i greu ar ffurf fideos byr er mwyn helpu i ddangos i drigolion bregus a'r rheiny sy'n byw gyda dementia y prif newidiadau i wasanaethau yng Ngwynedd yn dilyn y pandemig.

Cafodd tîm **DementiaGo** gydnabyddiaeth arbennig yng Ngwobrau Gofal Cymru eleni, lle roeddent yn un o dri mudiad i gael eu dewis yn y categori 'gweithio gyda a gwrando ar bobl sy'n byw gyda dementia'. Dyma **glip fideo** sy'n arddangos eu gwaith.

Amcan DementiaGo yw cefnogi pobl sy'n cael eu heffeithio gan ddementia drwy weithgareddau ymarfer corff i hybu ansawdd bywyd cyfoethog. Yn ystod y pandemig, mae'r tîm wedi gwneud galwadau ffôn rheolaidd i'w haelodau (tua 3,000 o alwadau ffôn yn ystod y flwyddyn), cynhyrchu cylchlythyr bob pythefnos i rannu gwybodaeth ac annog pobl i gymryd rhan mewn gweithgareddau er mwyn codi calon a rhoi ymdeimlad o berthyn, a threfnu dosbarthiadau ar-lein megis 'Atgofion Chwaraeon' ynghyd â digwyddiadau arbennig megis cwis a pharti Nadolig. Cliciwch **yma** i gael blas o un digwyddiad arbennig ar-lein, sef sesiwn gyda Dawns i Bawb.

Dyma adborth gan un defnyddiwr gwasanaeth:

'Diolch yn fawr i'r tîm am y dosbarthiadau ymarfer corff ar Zoom. Maen nhw'n berffaith i Mam (a fi hefyd!). Mae hi'n dechrau dod i arfer â nhw a chofio eu bod nhw'n digwydd, ac mae hi'n dechrau adnabod pobl a sylweddoli nad 'one-off' ydyn nhw ond eu bod nhw ymlaen bob wythnos – a'u bod nhw'n gymaint o hwyl. Mae hi wrth ei bodd yn clywed Cymraeg yn cael ei siarad – mae hi'n Gymraeg ei hun, ond ni chafodd erioed gyfle i'w dysgu pan oedd hi'n ifanc. Mae hi'n edrych ymlaen at y dosbarthiadau pan fydd hi'n fy ngweld i'n setio'r cyfrifiadur i fyny. Mae'r dosbarthiadau yn ysgogiad da.'

Lansiwyd eu **gwefan newydd**, dan yr enw newydd **Dementia Actif Gwynedd**, ym mis Ionawr 2021.

Mae **Cynhwysiad Digidol** yn elfen sy'n dod yn gynyddol bwysig yn y byd sydd ohoni. Mae'r Cyngor yn bwriadu rhoi Strategaeth Dysgu Digidol ar waith fel un o'i flaenoriaethau, gan fod risg o ddarparu addysg is-safonol i blant Gwynedd oherwydd methiant i uchafu'r cyfleoedd y mae dysgu digidol yn ei gynnig. Bwriad y strategaeth yw rhoi'r ddarpariaeth ddigidol orau i gefnogi ein dysgwyr a'n hathrawon i feithrin ystod o sgiliau i ddefnyddio technoleg yn hyderus, yn greadigol ac yn feirniadol.

Yn ystod y pandemig, cafwyd cefnogaeth gan nifer o asiantaethau a mudiadau i sicrhau fod gan bobl fwyaf bregus y sir fynediad i'r rhyngrwyd. Rhwng misoedd Ebrill a Mehefin, fe ddyrannodd Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru lu o iPads i'n cartrefi preswyl, yn ogystal â 15 iPad i'n cymunedau. Prif fwriad hyn oedd galluogi teuluoedd a ffrindiau i gadw mewn cysylltiad yn rhithiol, yn enwedig y rheiny oedd yn gorfod cysgodi.

Yn ogystal, dyrannwyd rhagor o arian ym mis Chwefror eleni er mwyn ymestyn y cynnig digidol i ddyfeisiau eraill megis Echo Dot, plygiau clyfar a bylbiau clyfar. Drwy hyn, y gobaith yw goresgyn unigrwydd a rhoi'r gallu i unigolion reoli eu dymuniadau drwy lais yn unig (er enghraifft, gofyn i'r Echo Dot chwarae caneuon neu

ddiffodd y golau), sydd yn arbennig o bwysig i'r rheiny sydd ag anawsterau symudedd.

Mae **Dawns i Bawb** hefyd wedi prynu tabledi digidol er mwyn eu rhoi i breswylwyr mewn cartrefi preswyl yng Ngwynedd. Ni fydd angen cysylltiad WiFi ar gyfer cael mynediad i adnoddau ar y tabledi, gan fod y fideos dawnsio wedi'u recordio a'u lawrlwytho ar y tabledi yn barod. Yn y dyfodol, mae bwriad edrych i ddatblygu cynnwys y tabledi digidol gyda sesiynau dawns, yn ogystal â cherddi, lluniau, darnau o ddramâu ac ati, gan ganolbwyntio'n benodol ar iechyd a llesiant.

Gan gydweithio â menter gymunedol **y Dref Werdd**, sy'n gweithio er lles yr amgylchedd a'r gymuned leol ym Mro Ffestiniog, derbyniodd Dementia Actif Gwynedd 10 tabled digidol i'w rhannu gyda'u haelodau ar hyd a lled Gwynedd. Gweler Astudiaeth Achos 2 am ragor o wybodaeth. Hyd yma, mae 4 tabled wedi cael eu rhoi i aelodau a oedd â rhyngrwyd yn barod, a olygai fod cyfanswm o 7 o bobl yn derbyn cefnogaeth ar sut i'w defnyddio a sut i ymuno â gweithgareddau ar-lein rheolaidd. Bydd y tîm yn defnyddio'r 6 tabled arall i gefnogi pobl nad oes ganddynt ryngrwyd ar hyn o bryd.

SAFON ANSAWDD 5

Darparu cefnogaeth i bobl er mwyn iddynt ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthnasau iach yn y cartref, gyda'u teulu ac ar lefel bersonol

Un o brif uchelgeisiau'r Cyngor yw sicrhau bod plant a theuluoedd y sir yn **mwynhau bywyd hapus, iach a diogel**, yn ogystal â chyflawni'r hyn sy'n bwysig i bobl. Wrth gwrs, mae cyflawni'r uchelgais hon wedi bod yn heriol iawn eleni oherwydd bod y cyfnodau clo wedi atal pobl rhag gweld eu teuluoedd a'u ffrindiau, ac mae hynny wedi effeithio ar allu nifer o unigolion a theuluoedd rhag datblygu a chynnal perthnasau iach.

Mae adolygu ein trefniadau a'n ffordd o weithio yn waith parhaus er mwyn sicrhau ein bod yn gwneud penderfyniadau yn amserol a chywir, bod ein hymyraethau yn addas i bwrpas, a bod profiad pob plentyn a'i deulu gyda'r adran y gorau allai fod. Ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod, byddwn yn cwblhau gwaith Ffordd Gwynedd gan weithio ar draws gwasanaethau'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd ac ar y cyd gyda'r Adran Addysg i ddeall yr hyn sy'n bwysig i deuluoedd Gwynedd, cytuno ar egwyddorion, a ffyrdd o wella'r hyn rydym yn ei wneud a sut yr ydym yn gweithio er mwyn rhoi'r gefnogaeth sydd ei angen.

Rydym yn credu bod cynnig **ymyrraeth gynnar** yn allweddol er mwyn helpu plant a'u teuluoedd i ffynnu ac i leihau'r angen am wasanaethau mwy dwys. Mae gennym nifer o wasanaethau sy'n ymyrryd yn gynnar, boed hynny yn gynnar ym mywyd plentyn er mwyn iddynt gael y gefnogaeth sydd ei angen arnynt i ffynnu; neu'n gynnar pan fo her neu bryder yn amlygu gyntaf cyn i bethau waethygu; a byddwn yn gwneud hynny drwy weithio gyda'r teulu cyfan.

Mae'r **Timau Gwaith Cymdeithasol** yn yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd a'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn cynnig cefnogaeth ac ymyrraeth ddwys i blant a'u teuluoedd. Mae gweithwyr cymdeithasol yn gweld plant a'u teuluoedd yn rheolaidd ac yn cadw cysylltiad da gyda hwy gan fod yn effro i faterion o risg i blant a phobl ifanc. Rydym yn sicrhau fod adnoddau ar gael i'w cefnogi a bod eu hanghenion yn glir i ni. Yna, rhoddir cynlluniau ar waith er mwyn ymateb i'w anghenion. Ar adegau, rydym yn cyfeirio ymlaen i dimau sydd yn cynnig ymyrraeth fwy arbenigol, megis y gwasanaethau yn y Tîm Trobwynt.

Mae **Teuluoedd yn Gyntaf** yng Ngwynedd yn cynnig cefnogaeth i deuluoedd yn seiliedig ar eu hanghenion. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi parhau i ddatblygu ein hymyraethau er mwyn ein galluogi i ymateb i

anghenion teuluoedd yn y modd mwyaf effeithiol, gan dreialu cynlluniau peilot gan Barnardos ac Y Bont yn ymwneud â rheoli gwrthdaro ymysg y teulu a chefnogi llesiant plant. Rydym hefyd wedi parhau i gynnig cefnogaeth i rieni er mwyn datblygu sgiliau rhiantu a pherthnasau iach. Gydag arian ychwanegol eleni, rydym wedi gallu cydweithio gyda Home Start Cymru i ddatblygu prosiect byr er mwyn darparu cefnogaeth i dadau dros y ffôn.

Mae'r **Tîm o Amgylch y Teulu** yn ymyrryd yn gynnar pan fo problemau o fewn teuluoedd yn dod i'r amlwg, ond mae hyn yn digwydd yn wirfoddol a gyda chaniatâd y teulu. Byddwn yn helpu drwy ymateb i anghenion a darparu gwasanaethau priodol. Rydym wedi derbyn 361 o gyfeiriadau i gynllun Teuluoedd yn Gyntaf Gwynedd yn ystod 2020/21, gyda 227 o'r cyfeiriadau hyn yn cael cynnig cefnogaeth bellach gan y Tîm o Amgylch y Teulu a gwasanaethau eraill a gomisiynir trwy'r cynllun.

Os oes nifer o faterion angen sylw o fewn y teulu, gall y teulu dderbyn cefnogaeth fwy dwys gan Gydlynydd Tîm o Amgylch y Teulu a fydd yn dod â phawb at ei gilydd i greu cynllun integredig. Yn ystod y flwyddyn, cafodd 61 teulu gefnogaeth Cydlynydd Tîm o Amgylch y Teulu, gyda chanran uchel o deuluoedd yn nodi fod gwahaniaeth cadarnhaol i'w bywydau yn dilyn derbyn ymyrraeth.

Dyma ddywedodd un rhiant:

'Diolch am yr help efo rhiantu – mae pethau wedi gwella lot efo'r ferch – tydan ni'm yn ffraeo cymaint, ac rydan ni'n gallu gwneud pethau hwyl fel coginio … Mae'r ferch i weld lot hapusach yn yr ysgol ac adref.'

Mae'r **Gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar** yn darparu cefnogaeth i blant o dan 4 oed a'u teuluoedd drwy gefnogi darpariaethau addysg feithrin, datblygu'r sector gofal plant a chwarae, a darparu pecynnau rhiantu i helpu teuluoedd i fagu plant iach, hapus a diogel.

Rydym hefyd yn darparu pecynnau o gefnogaeth fwy dwys mewn ardaloedd penodol o Wynedd drwy'r rhaglen **Dechrau'n Deg**. Mae'r rhaglen yn cefnogi teuluoedd gyda magu plant a rhiantu, datblygiad iaith a lleferydd plant, a chefnogaeth iechyd a gofal, a hynny mewn timau amlasiantaethol ym meysydd addysg, gofal ac iechyd.

Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi bod yn gweithio ar un o'n blaenoriaethau, sef **Strategaeth Cadw Teuluoedd Gyda'i Gilydd** yn y gobaith o ddechrau ei weithredu yn y flwyddyn sydd i ddod. Mae'r Strategaeth yn cynnwys gwahanol lefelau o gyngor a gwybodaeth, i ymyraethau mwy arbenigol a dwys. Weithiau bydd angen gwneud

penderfyniadau anodd, a phan bydd angen i ni ofalu am blentyn, ceisiwn sicrhau lleoliadau addas, a chefnogaeth i'r plentyn a'i deulu.

Swyddogaeth y **Tîm Maethu** yw sicrhau bod gennym ddigon o rieni maeth i ddiwallu anghenion plant sydd yn methu byw gartref. Mae'r Tîm yn asesu a chefnogi gofalwyr maeth er mwyn iddynt allu cynnig y gefnogaeth angenrheidiol i blant sy'n dod i'n gofal, ac mae hyn yn flaenoriaeth uchel i'r Adran. Rydym yn ymwybodol bod plant sydd mewn sefyllfaoedd sefydlog yn cael y cyfle gorau i brofi'r ffiniau hynny sydd yn allweddol i ddatblygiad da. Mae hyn yn gosod y sylfaen ar gyfer cyflawni'r canlyniadau gorau iddynt.

Rydym yn ffodus iawn yma yn y Cyngor o'n Gofalwyr Maeth, ac eleni rydym wedi bod yn ymdrechu i recriwtio mwy o ofalwyr. Dros gyfnod o bythefnos, cynhaliwyd ymgyrch ddigidol a oedd yn cynnwys fideo gan unigolion enwog ynghyd â swyddogion y Cyngor. Yn dilyn yr ymgyrch, derbyniwyd 16 ymholiad. Cliciwch **yma** i wylio fideo sy'n dangos profiad un cwpl o fod yn ofalwyr maeth.

O ganlyniad i'r pandemig, sefydlwyd llinell gymorth i ofalwyr maeth fel bod rhywun ar gael yn ystod y penwythnosau i ymateb i unrhyw ymholiadau oedd ganddynt yn ystod y cyfnod. Defnyddiwyd gwefannau cymdeithasol hefyd er mwyn rhannu gwybodaeth ac fel cyfrwng i'r gofalwyr rannu profiadau.

Sefydlwyd y **Gwasanaeth Trobwynt** er mwyn gweithio'n ddwys gyda theuluoedd sydd ar drothwy gofal. Mae'r gwasanaeth yn cefnogi teuluoedd gydag ystod o gefnogaeth arbenigol, yn gydlynus ac yn amserol, ac eleni gweithiodd y tîm gyda 212 o blant. Byddwn yn gweithredu ar ganlyniadau'r gwaith amlasiantaethol sydd wedi ei ddatblygu yn 2020/21 ar gyfer targedu rhieni ifanc sydd â risg uwch o gyrraedd trothwy gofal gyda'u sgiliau rhiantu.

Mae'r **Tîm Trothwy Gofal** yn cynnig pecynnau cymorth dwys, gyda'r nod o gadw plant yn sefydlog yn eu cartrefi. Eleni, gweithiwyd â 166 o blant, lle roedd 88 o'r achosion hyn yn rhai newydd. Yn ystod y flwyddyn, llwyddwyd i barhau i gadw cyswllt rheolaidd gyda'r plant hyn dros y ffôn, dros gyfryngau ar-lein megis Zoom a thrwy ymweliadau i'w cartrefi.

Mae'r prosiect **Adlewyrchu** yn cynnig cefnogaeth arbenigol i rieni sydd â phlant yn y system gofal yn barhaol. Eleni, rhoddwyd cefnogaeth i 9. Yn ystod y flwyddyn nesaf, y gobaith yw gallu datblygu cymorth i'r fam mewn perthynas â'i chyswllt olaf gyda'i phlentyn/phlant.

SAFON ANSAWDD 6

Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gyflawni gwell lles economaidd, cael bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n bodloni'u hanghenion

Ni fu cynnig cefnogaeth yn ymwneud ag arian, cyflogaeth, llety a chymorth i gael mynediad rhwydd at wasanaethau erioed mor bwysig o ystyried yr hinsawdd sydd ohoni. Un o'n prif flaenoriaethau yw sicrhau digon o dai pwrpasol o safon i gyfarch anghenion poblogaeth sy'n newid. Ym mis Rhagfyr 2020, cymeradwywyd ein **Cynllun Gweithredu Tai** (2020/21 hyd at 2026/27), sydd yn rhaglen o dros 30 o gynlluniau penodol am fuddsoddiad o £77 miliwn er mwyn gwireddu uchelgais ein Strategaeth Tai i "sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd".

Bydd y cynlluniau hyn yn anelu i gyflawni'r amcanion a ganlyn:

- Neb yn ddigartref yng Ngwynedd
- Tai cymdeithasol ar gael i bawb sydd angen un
- Cartref pawb yng Ngwynedd yn fforddiadwy iddynt
- Tai Gwynedd yn amgylcheddol gyfeillgar
- Cartrefi yn cael dylanwad cadarnhaol ar iechyd a llesiant pobl Gwynedd.

Gwyliwch y **fideo yma** i wylio'r Cynghorydd Craig ab Iago, Aelod Cabinet Tai ac Eiddo Cyngor Gwynedd, i egluro ychydig mwy am y prosiectau tai sydd gennym ar y gweill.

Yn ystod 2021/22 byddwn yn dechrau gweithredu ar y cynlluniau hyn er mwyn cynyddu'r cyfleon i bobl leol gael cartrefi addas o fewn eu cymunedau.

Mae'r **Gwasanaeth Digartrefedd** yn darparu cyngor a chymorth i bobl sydd yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd. Mae'r tîm yn cyflawni dyletswydd statudol y Cyngor er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Tai

(Cymru) 2014. Mae eu gwaith yn cynnwys:

- helpu i atal digartrefedd cyn iddo ddigwydd
- asesu anghenion llety ac anghenion cefnogaeth unigolion a theuluoedd sydd dan fygythiad o fod yn ddigartref
- helpu i ddod o hyd i rhywle arall i fyw pan fo unigolyn neu deulu yn wynebu dod yn ddigartref
- darparu llety dros dro mewn achosion o argyfwng, a sicrhau llety ar gyfer y rhai sydd mewn blaenoriaeth angen.

Ers 2015/16, mae'r Gwasanaeth Digartrefedd wedi gweld cynnydd blynyddol yn nifer yr unigolion sy'n dod atom yn ddigartref. Cyn Covid-19, roeddem wedi gweld cynnydd o 35% yn y nifer sy'n cyflwyno yn ddigartref neu dan fygythiad o fod yn ddigartref dros 5 mlynedd. Mae'r galw'n parhau yn uwch nag erioed gyda 945 o unigolion wedi derbyn gwasanaeth yn 2020/21. O ganlyniad i'r gofyn statudol arnom i sicrhau nad oedd unigolion yn cysgu ar y stryd yn ystod y pandemig, derbyniwyd arian ychwanegol o gronfa newydd gan Lywodraeth Cymru er mwyn gallu darparu llety i bawb sydd yn cael eu cyfeirio atom.

Mae'r gwasanaeth yn darparu nifer o lety dros dro nes bod eiddo parhaol ar gael i bobl ddigartref, gan gynnwys dwy hostel ym mherchnogaeth y Cyngor, 100 eiddo wedi eu prydlesu gan berchnogion preifat a Chymdeithasau Tai. Darparwyd llety ar gyfer 419 o deuluoedd/unigolion yn 2020/21. Mae'r niferoedd digartref wedi cynyddu'n gyson ers rhai blynyddoedd ac mae pwysau cynyddol ar y gwasanaeth i ddelio gyda'r angen i gartrefu pobl ar fyr rybudd.

Gan fod llawer o'r bobl sy'n ddigartref hefyd yn fregus, darperir cefnogaeth i sicrhau fod unigolion yn gallu cynnal eu tenantiaeth ac osgoi dod yn ddigartref eto. Rhoddir cymorth a chyngor ar nifer o faterion megis hawlio budd-daliadau, cynnal a chadw llety, deall hawliau a chyfrifoldebau, ac ymgeisio am grantiau ar gyfer dodrefnu eiddo.

Mae nifer o brosiectau o fewn y Cynllun Gweithredu Tai a fydd yn arwain at unedau ychwanegol er mwyn mynd i'r afael â digartrefedd yng Ngwynedd. Ein gobaith yw gallu dechrau'r gwaith datblygu yn fuan yn y flwyddyn a fydd yn arwain at 44 o Unedau gyda Chymorth yn ychwanegol ar gyfer pobl ddigartref. Mae gennym hefyd brosiect ar y gweill i adnewyddu hen fanc Natwest ar y Maes yng Nghaernarfon ar y cyd â GISDA er mwyn darparu 5 o fflatiau ar gyfer pobl ifanc digartref, ynghyd â fflat hyfforddi. Disgwylir i'r gwaith yma gael ei gwblhau yn mis Mawrth 2022.

Rydym wedi cyflwyno **Polisi Gosod Tai** newydd sydd wedi bod yn weithredol ers yr haf. Mae'r polisi hwn yn blaenoriaethu pobl leol, ac yn disodli'r hen system bwyntiau i ddyrannu tai. Mae'r drefn newydd yn golygu fod ceisiadau am dai cymdeithasol yn cael eu rhoi mewn un o 4 'band' yn ddibynnol ar eu hanghenion tai a'u cysylltiad gyda Gwynedd.

Yn ystod 2021/22 byddwn angen sicrhau fod trefniadau effeithiol ar gyfer gweithredu'r polisi gosod newydd a sefydlu trefn i fonitro fod y polisi hwn yn cael ei weithredu drwy'r Sir i sicrhau'r cyfleoedd gorau i bobl Gwynedd.

Ers 2016 mae Gwynedd wedi cyfrannu at gynllun Llywodraeth y DU i Ailsefydlu Pobl Fregus o Syria. Ymrwymodd y Cyngor i groesawu a chartrefu hyd at 40 o unigolion oedd wedi gorfod ffoi o Syria yn dilyn y rhyfeloedd yno. Bellach rydym wedi cyflawni ein haddewid fel Cyngor ac yn ymfalchïo yn y ffaith ein bod wedi gallu helpu wyth teulu i ymgartrefu yma yng Ngwynedd.

Yn sgil llwyddiant y cynllun hwn, mae'r Cyngor bellach wedi ymrwymo i groesawu hyd at 20 o ffoaduriaid bregus sy'n cael eu hadnabod gan Uchel Gomisiwn Ffoaduriaid y Cenhedloedd Unedig (UNHCR) fel rhan o'r cynllun Ffoaduriaid Byd Eang dros y tair blynedd nesaf.

Mae'r Cyngor wedi parhau gyda rhaglen i fuddsoddi a moderneiddio ein **cartrefi preswyl** er mwyn gwella ansawdd a sicrhau adnoddau pwrpasol i gwrdd ag anghenion defnyddwyr gwasanaeth. Yn ystod y flwyddyn cafodd gwaith o greu Uned Ddementia newydd ei gwblhau ac fe gadwyd y ddarpariaeth hon fel adnodd wrth gefn yn ystod y pandemig. Ochr yn ochr â hyn, mae rhaglenni buddsoddi gwerth hanner miliwn wedi parhau yng Nghefn Rhodyn, Dolgellau lle byddwn yn uchafu ansawdd adnoddau a chreu darpariaeth bariatrig newydd, ac rydym hefyd yn creu Uned Ddementia o fewn cartref Hafod Mawddach. Rydym yn gobeithio y bydd yr adnoddau hyn o gymorth i gwrdd ag anghenion amrywiol trigolion Gwynedd gan hyrwyddo annibyniaeth ac urddas.

Mae ein **Huned Addasiadau** yn gyfrifol am hybu annibyniaeth a lles trigolion Gwynedd drwy ddarparu addasiadau prydlon a safonol i dai oedolion a phlant sydd ag amhariad corfforol. Buddsoddir oddeutu £1.3m y flwyddyn ar gynlluniau megis creu ystafelloedd ymolchi hygyrch, gosod rampiau y tu allan i'r tŷ, codi estyniadau ac ati. Mae oddeutu 30 o'r rhain yn gyfeiriadau a dderbynnir gan ysbytai er mwyn galluogi i gleifion allu dychwelyd adref.

Yn ystod y flwyddyn, addaswyd 132 tŷ ar gyfer unigolion ag amhariad corfforol. Rydym hefyd wedi parhau i osod a gwasanaethu offer **Teleofal** yng nghartrefi rhai o'n pobl fwyaf bregus o amgylch y sir yn ystod y cyfnod clo.

Un o flaenoriaethau'r Cyngor yw annog **Mwy o drigolion Gwynedd i chwarae rhan lawn yn y byd gwaith**. Mae nifer sylweddol o drigolion yn methu â chyflawni eu llawn botensial gan eu bod wedi eu tangyflogi neu wedi eu heithrio o gyflogaeth. Mae bod y tu allan i'r byd gwaith yn lleihau cyfoeth trigolion a chynyddu'r galw ar adnoddau cyhoeddus ac mae atal hyn yn rhan allweddol o'r agenda gwrth-dlodi. Ceir budd uniongyrchol o fod mewn gwaith o ran cynyddu enillion, ond hefyd ceir budd ehangach o ran iechyd, cyfleoedd bywyd plant a balchder mewn cymunedau.

Mae'r Cyngor wedi sefydlu **Tasglu Diweithdra** er mwyn mynd i'r afael â chynnydd mewn lefelau diweithdra yn y sir o ganlyniad i'r pandemig. Rydym wedi bod yn gweithio gyda chyflogwyr, yn arbennig o fewn y diwydiant ymwelwyr, i sicrhau bod mwy o bobl Gwynedd yn elwa o'r cyfleoedd cyflogaeth sydd ar gael, ac yn cefnogi trigolion Gwynedd i fagu'r sgiliau digidol sydd eu hangen i gael mynediad i waith. Rydym hefyd yn gweithio ar brosiect arloesol cyffrous o'r enw Blaentroed, ar y cyd gyda mudiad Dolan a Grŵp Llandrillo Menai, er mwyn cynnig cyfnod o waith a hyfforddiant i bobl ifanc Gwynedd sydd heb swydd, gan hefyd gynnig y cyfle i fusnesau lleol gael help heb unrhyw gost wrth iddynt ailagor ac adfer.

Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi cefnogi dros 200 o unigolion gyda'u **sgiliau cyflogadwyedd**, gyda dros 50 o'r rhain wedi dod o hyd i waith yn llwyddiannus. I'r dyfodol byddwn yn parhau gyda'r cynlluniau uchod ac yn datblygu cynlluniau pellach megis cydweithio'n agos gyda'n partneriaid ledled Gogledd Cymru a gydag Adran Gwaith a Phensiynau Llywodraeth y DU i wella cydlyniad ein gwasanaethau.

Yng nghyd-destun heriol diweithdra, ynghyd â than-gyflogaeth a chyfyngiadau ar allu pobl i weithio, mae'r angen am **wasanaethau cynghori ariannol, dyledion a mynediad i fudd-daliadau** wedi bod yn bwysicach nag erioed. Rydym wedi cydweithio gyda'n partneriaid Cyngor ar Bopeth a'r Cymdeithasau Tai ynghyd ag elusennau eraill er mwyn hyrwyddo'r gwasanaethau cynghori ariannol lleol, ymgyrchoedd i uchafu incwm, a chyd-weinyddu talebau ar gyfer helpu gyda chostau tanwydd a chostau bwyd mewn argyfwng. Fel rhan o hyn, darparwyd taflen gyda phob bil Treth Cyngor a ddosbarthwyd i holl aelwydydd y sir yn ystod mis Mawrth er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau cynghori a chefnogaeth sydd ar gael.

Fel Awdurdod, rydym hefyd wedi bod yn gweinyddu **taliadau uniongyrchol** cinio ysgol am ddim i deuluoedd yn ogystal â thaliadau i drigolion sy'n colli incwm oherwydd yr angen iddynt fod yn hunanynysu. Rydym wedi

parhau i weithio gyda'r banciau bwyd a chynlluniau bwydo cymunedol i ddatblygu isadeiledd ar draws cymunedau'r sir er mwyn sicrhau mynediad i fwyd iach a rhad, ac i fwyd mewn argyfwng, sydd hefyd yn mynd i'r afael â lleihau gwastraff bwyd.

Rydym hefyd wedi blaenoriaethu cyfleoedd hyfforddiant a gwaith i oedolion gydag anableddau dysgu. Sefydlwyd **Grŵp Prosiect Cyfleoedd Gwaith** eleni er mwyn arwain y gwaith hwn. Yn ogystal, fel rhan o ddatblygu ein hybiau cymunedol ar draws Gwynedd, bydd cyfleoedd hyfforddi a chyfleoedd gwaith yn rhan annatod o'r hybiau hyn, er enghraifft bydd cyfleoedd hyfforddi yng Nghegin Arfon, Siop Galwch Acw yng Nghaernarfon, ac ati. Bydd y Tîm Llwybrau Llesiant hefyd yn canolbwyntio ar redeg cyrsiau achrededig er mwyn hwyluso a hybu unigolion gydag anableddau dysgu i fod yn barod ar gyfer y byd gwaith.

Rydym yn gweithio ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd i gefnogi unigolion ag anawsterau iechyd meddwl er mwyn hyrwyddo adferiad a'u cefnogi i fyw yn annibynnol. Rydym hefyd yn cynnig asesiad a chefnogaeth i ofalwyr iechyd meddwl. Cafodd prosiect Gallaf I (ICAN) ei ddatblygu eleni er mwyn cynnig cefnogaeth i unigolion yn y gymuned, yn agos at adref. Yn rhan o'r prosiect, agorwyd canolfannau cymunedol, er enghraifft agorwyd canolfan ym Mhwllheli yn fuan cyn i'r pandemig daro. Gwaetha'r modd, o ganlyniad i Covid-19, bu rhaid cau yr holl ganolfannau. Mewn ymateb i hyn, bu ICAN yn rhoi cefnogaeth i unigolion yn rhithiol a dros y ffôn, ac roedd unigolion yn medru cysylltu'n uniongyrchol er mwyn derbyn cefnogaeth.

Mae Cyngor Gwynedd wedi bod ar flaen y gad o ran sicrhau bod gwasanaethau i drigolion ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg, gan mai dyma'r iaith yr ydym yn gweithredu ynddi. Mae'n waith parhaus i **Hybu'r Defnydd o'r Gymraeg o fewn Gwasanaethau'r Cyngor**, ac rydym yn ymwybodol bod angen parhau i gynnal sgiliau iaith ein staff.

I'r dyfodol byddwn yn cyfrannu at raglen waith fydd yn tynnu Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant y Cyngor, y Bwrdd Iechyd a Chyngor Môn ynghyd i sefydlu trefniadau gweithio mewn sefyllfa ddwyieithog ar gyfer Timau Adnoddau Cymunedol, sef y timau fydd yn darparu gofal a chefnogaeth i'r bobl sydd ei angen.

4. Sut rydym yn gwneud ein gwaith

Yr Iaith Gymraeg a chyflawni yn erbyn gofynion Fframwaith ‘Mwy na Geiriau’

Rydym wedi ymrwymo’n llawn i **Fframwaith ‘Mwy na Geiriau’** Llywodraeth Cymru, sy’n gosod disgwyliadau ar gynghorau lleol a byrddau iechyd i ddarparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg. Rwyf yn arwain yn genedlaethol ar yr agenda Mwy na Geiriau ar ran Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru. Rwyf hefyd yn cadeirio Fforwm Mwy na Geiriau Gogledd Cymru, ac fel Cyngor rydym yn cymryd rhan lawn yn y Fforwm hwn. Mae’n fodd o ddarparu cyfleoedd i rannu syniadau a chydweithio gyda’r Gwasanaeth Iechyd, cynghorau a mudiadau eraill.

Mae gan y Cyngor bolisi recriwtio cadarn sy’n bodoli ers blynyddoedd lawer. Mae'n ofynnol i staff y Cyngor allu cyfathrebu'n effeithiol yn y Gymraeg a'r Saesneg hyd at safon sy'n briodol ac er mwyn gallu cyflawni eu dyletswyddau'n llawn yn unol â pholisi iaith y Cyngor. Mae pob swydd wedi ei hasesu o ran anghenion iaith ac mae’r sgil iaith yn rhan o’r broses recriwtio. Os nad yw’r person a benodir yn cyrraedd dynodiadau iaith y swydd, mae’r rheolwr llinell yn cysylltu gyda Swyddog Dysgu a Datblygu’r Gymraeg o fewn y Cyngor er mwyn trefnu amserlen briodol. Er mwyn cyrraedd anghenion pobl Gwynedd, disgwylir i’r person gyrraedd dynodiadau iaith y swydd o fewn yr amserlen a bennir. Rhoddir cefnogaeth lawn i’r unigolyn gyflawni hyn.

Rydym yn hyderus iawn yng ngallu’r adrannau i ddarparu eu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg. Hyd yma, mae 730 o staff yr adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol wedi cwblhau asesiad i sicrhau eu bod yn cyrraedd yr anghenion iaith priodol i’w swydd, ac o’r staff hyn gall 99% ohonynt siarad Cymraeg, boed yn rhugl neu ar lefel sylfaenol.

Mae mwy o gyfleoedd nag erioed ar gael i ddysgu neu ddatblygu Cymraeg yn yr hinsawdd ddigidol newydd, ac yn ystod y flwyddyn mae’r Cyngor wedi cefnogi 27 aelod staff o’r adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant, a Phlant a Chefnogi Teuluoedd. Mae darparu gwersi ac adnoddau ar-lein yn fanteisiol am nifer o resymau, yn cynnwys:

- dim angen teithio i leoliadau dysgu, ac felly:
    - nid oes angen rhyddhau mwy nag amser y wers i unigolyn
    - gall dysgwyr ar draws Gwynedd fynychu gwersi, waeth lle maen nhw’n byw neu’n gweithio

- gellir cynnal mwy o wersi ar yr un pryd (bu argaeledd ystafelloedd dysgu yn ein cyfyngu cyn hyn)
- gellir manteisio ar gymorth a chefnogaeth unigolion o leoliadau ar draws Gwynedd, o safbwynt tiwtoriaid, cydweithwyr (trwy ein Cynllun Cyfeillion Cymraeg) a swyddogion a thiwtoriaid iaith mewnol
- mwy o hyblygrwydd mewn rhai achosion o ran amser a chynnwys

I'r ganran fechan nad ydynt yn medru siarad Cymraeg o fewn y gweithlu gofal, ceir tystiolaeth o newid diwylliant gyda chynlluniau bwriadol yn cael eu rhoi yn eu lle i ddysgu Cymraeg, a'r rheolwyr ac uwch-reolwyr yn cymryd mwy o berchnogaeth a gyrru'r agenda ymlaen, e.e. mae dau Reolwr Ardal wedi cydnabod bod cyfrifoldeb arnyn nhw a'r rheolwyr cartref i gefnogi dysgwyr wedi iddynt ddychwelyd i'r gweithle. Gweler enghraifft o hyn yn Astudiaeth Achos 3 yn Atodiad 2 yr Adroddiad hwn (tudalen 44) i ddysgu mwy am hyn.

Ein gweithlu a sut yr ydym yn cefnogi eu swyddogaeth broffesiynol

Mae gofal cymdeithasol yng Ngwynedd yn cael ei ddarparu gan gymysgedd eang o wasanaethau statudol, asiantaethau preifat a'r trydydd sector, ac un o heriau mwyaf ein gwasanaethau cymdeithasol yw staffio'r maes. Mae'r heriau yn benodol amlwg yn y maes gofal cartref, ac mae hyn yn gynyddol bryderus i mi fel Cyfarwyddwr wrth i ni fethu â darparu pecynnau gofal mewn rhai sefyllfaoedd o ganlyniad i ddiffyg staff.

Mae gennym weithlu effeithiol ac ymroddedig, ac mae hyn wedi ei amlygu yn arbennig yn ystod argyfwng Covid-19. Ond, mae'n rhaid i ni sicrhau fod gennym ddigon o weithwyr â'r sgiliau angenrheidiol er mwyn ymdopi gyda'r angen cynyddol sy'n debygol o godi yn y dyfodol, ac mae'r angen hwn wedi'i flaenoriaethu yng Nghynllun y Cyngor 2018-23.

Rydym wedi bod yn ymdrechu i geisio cael gwell dealltwriaeth o'r heriau sy'n bodoli yn y maes, ac mewn ymateb i hynny datblygwyd rhaglen waith sy'n ceisio cyfarch rhai o'r pryderon. Bydd y gwaith o sefydlu trefn darparu gofal cartref newydd yn effeithio'n bositif ar elfennau megis cyflogau staff rheng flaen y sector breifat, hyd cytundebau gwaith a hybu llwybrau gyrfa'n y maes.

Yn cyd-fynd â'r gwaith hwn, cafwyd **ymgyrch** eleni i gynyddu maint y gweithlu gofal ym maes Oedolion er mwyn ymateb i brinder gweithlu i sicrhau parhad gwasanaeth. Sefydlwyd **#SOSGalwGofalwyr** er mwyn ceisio recriwtio dros 100 o aelodau staff newydd, yn rhan-amser a llawn-amser.

Yn aml iawn, mae ein swyddogion angen sgwrs neu gysur yn dilyn ymweld ag achosion anodd yn y maes, ac roedd modd gwneud hyn yn rhwydd mewn modd eithaf anffurfiol mewn amgylchedd swyddfa. Nid yw ein swyddogion wedi medru gweithio yn ein swyddfeydd yn ystod y flwyddyn, ac felly mae cynnig cefnogaeth o'r fath wrth weithio o adref wedi bod yn anoddach, ond rydym wedi llwyddo i ddarparu adnodd swyddfa sy'n cyd-fynd gyda rheoliadau Covid-19 er mwyn i'r staff hynny gael dod i'r swyddfa pan fyddant angen gwneud hynny er mwyn cael y gefnogaeth maen nhw ei hangen.

Rhoddodd Covid-19 gyfle i rai aelodau staff y Gwasanaethau Cymdeithasol arallgyfeirio i dimau newydd y Timau Cymorth Covid. Adleolwyd nifer fawr o staff o Adrannau eraill y Cyngor i'r maes Gofal Cymdeithasol hefyd, boed yn gweithio yn y maes cyfarpar diogelu personol (PPE), yn y Tîm Profi, Olrhain a Diogelu neu mewn cartrefi gofal.

Rydym hefyd yn awyddus iawn i gynllunio olyniaeth er mwyn sicrhau bod gennym y gweithwyr cywir gyda'r sgiliau cywir ar gyfer rŵan a'r dyfodol. Er enghraifft, mae gennym Gynllun Hyfforddeion yn rhedeg yn flynyddol ar gyfer gweithwyr cymdeithasol. Yn ychwanegol at hyn, rydym yn falch o allu cynnig prentisiaethau mewn amryw feysydd eleni, yn cynnwys anableddau dysgu, gofal oedolion a gofal plant. Dyma **fideo** yn egluro ychydig mwy.

Gwaetha'r modd, ar ddechrau'r argyfwng bu'n rhaid atal y lleoliadau ar gyfer myfyrwyr gwaith cymdeithasol. Fodd bynnag, wrth i'r sefyllfa sefydlogi ac wrth i ni ddod i arfer gyda gweithio'n rhithiol, bu trafodaethau manwl rhwng Prifysgol Bangor a Chyngor Gwynedd i gynllunio ar gyfer ailddechrau lleoliadau. Bu rhaid i hyn gynnwys ystyriaeth a buddsoddiad mewn dulliau rhithiol o weithio (gliniaduron ac ati) a hyfforddiant ar-lein. Rwyf yn fodlon iawn gyda'r cydweithio a fu'n digwydd yn ystod y flwyddyn rhyngom ni fel Cyngor a'r Brifysgol, ac rwyf hefyd yn hynod falch o'r myfyrwyr am fod mor barod i gynnig cymorth yn ystod y cyfnod anodd hwn.

Ein hadnoddau ariannol

Fel popeth arall eleni, mae Covid-19 wedi cael effaith ariannol sylweddol ar y Cyngor, gyda goblygiadau hynny'n golygu costau ychwanegol, colledion incwm a llithriad yn ein rhaglen arbedion gan fod y Cyngor wedi blaenoriaethu diogelwch i iechyd a bywydau pobl Gwynedd mewn ymateb i'r argyfwng. Sefydlodd Llywodraeth Cymru gronfa caledi tuag at ddigolledu costau a cholledion incwm Awdurdodau Lleol.

Wrth gwrs, mae'r maes gofal wedi wynebu pwysau sylweddol eleni, ac o ganlyniad bu gorwariant yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac yn yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd. Er ein bod wedi ceisio parhau gyda'n

cynlluniau arbedion ariannol, bu angen i ni geisio ymateb i'r argyfwng ar yr un pryd. Wrth gwrs, rydym yn rhoi sylw teilwng i'r sefyllfa ariannol er mwyn sicrhau bod ein cyllidebau'n addas i gwrdd â'r gofyn, ond rydym hefyd yn sicrhau ein bod yn gweithredu mor effeithiol ag y bo modd.

Mae'r pwysau ychwanegol ar gyllidebau y maes gofal wedi ei gydnabod gyda chyllidebau parhaol ychwanegol gwerth dros £2.7 miliwn wedi ei ddyrannu ar gyfer y maes gofal ar gyfer cyllideb 2021/22.

Gweithio mewn partneriaeth

Rhan greiddiol o'n gwaith yw gweithio mewn partneriaeth yn lleol ac yn rhanbarthol gyda phartneriaid megis y Bwrdd Iechyd, yr Heddlu a'r trydydd sector. Ceir cyfeiriadau drwy gydol yr adroddiad at wahanol ddarnau o waith sy'n aml yn cael eu gweithredu mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill. Rwy'n falch iawn o'r berthynas sydd gennym gyda'n partneriaid yn lleol, lle mae cydweithio adeiladol yn digwydd a thrafodaethau agored ar unrhyw wahaniaeth barn i geisio sicrhau ein bod yn cytuno ar y ffordd orau o weithio ar gyfer ein poblogaeth.

Wrth gwrs, bu mwy o gydweithio nag erioed eleni yn ystod yr argyfwng er mwyn sicrhau diogelwch y cyhoedd. Cydweithiwyd gyda nifer fawr o fusnesau lleol yr ardal a aeth y filltir ychwanegol i gefnogi ein cymunedau drwy ymdrechion megis darparu prydau poeth i drigolion, cynorthwyo gyda chasglu a danfon presgripsiynau i bobl oedd yn gorfod cysgodi, cyfrannu at y banc bwyd, ac ati.

Bu gwaith yn digwydd ar y cyd hefyd gyda Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr, Llywodraeth Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru, darparwyr tai cymdeithasol Gwynedd, sectorau gwirfoddol megis Mantell Gwynedd ac Age Cymru i roi trefniadau brys ar waith er mwyn ymateb i'r pandemig. Er enghraifft, gweithiwyd mewn partneriaeth ag Adra, darparwr tai yng Ngwynedd, er mwyn dosbarthu tua 1,000 o gyfarpar diogelu personol, yn ogystal â chefnogi banciau bwyd Gwynedd. Hefyd, symudwyd 23 o wasanaethau'r Bwrdd Iechyd o adeiladau Betsi Cadwaladr i adeiladu'r Cyngor. Yn ogsystal, bu ymdrechion i gydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd ar sefydlu Ysbyty Enfys ym Mangor ac ar y Rhaglen Frechu.

Sefydlwyd nifer o grwpiau a sefydliadau gwirfoddol yn ystod y flwyddyn hefyd, a chydweithiwyd gyda nifer o'r rhain er mwyn creu map o'r gwasanaethau sydd ar gael ym mhob ardal o'r sir:

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1cVj6cth01MifwHTEbqObs9IMw8BKrXtz&ll=52.97441139028482%2C-4.2539057576171935&z=11

Llwyddwyd i barhau i ddarparu gwasanaethau hanfodol yn ystod yr argyfwng, a bu cydweithio agos gyda phartneriaid er mwyn cefnogi'r ymdrechion. Y prif beth sydd wedi'i amlygu gan yr argyfwng yw pwysigrwydd cydweithio agos rhyngom fel partneriaid i'r dyfodol.

Mae **Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru** yn weithredol ers rhai blynyddoedd bellach. Rwyf i a'r Aelod Cabinet ar gyfer Oedolion, Iechyd a Llesiant, y Cynghorydd Dafydd Meurig, yn aelodau o'r Bwrdd hwn. Rydym hefyd fel partneriaid yn cyfarfod fel Grŵp Integredig Gofal ac Iechyd er mwyn sicrhau ein bod yn cytuno ar y ffordd ymlaen ar lefel fwy lleol. Mae'r grŵp hwn hefyd yn atebol i Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn sy'n cryfhau'r atebolrwydd lleol. Rwyf hefyd yn aelod cyswllt ar Fwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr. Mae'r swyddogaeth hon yn ymwneud â chynghori a rhoi adborth i'r Bwrdd Iechyd ar faterion sydd yn ymwneud â'r maes gofal cymdeithasol, ac er nad oes gennyf rôl sydd â phleidlais, rwy'n ei ystyried yn fuddsoddiad amser gwerthfawr o ran ceisio rhoi gogwydd gofal ar y trafodaethau hyn.

Mae'r Grŵp Cyswllt Trydydd Sector, sy'n rhoi trosolwg o'r maes ac sy'n annog a gwthio cydweithio effeithiol rhwng sefydliadau statudol a'r trydydd sector, hefyd yn bwysig yng nghyd-destun gofal. Yn ystod y flwyddyn, bu cydweithio da yn digwydd i rannu gwybodaeth ac adnoddau yn ystod yr argyfwng, ac mae'n gyfrwng da i drefnu cyflwyniadau gan wahanol aelodau o'r Grŵp er mwyn i eraill ddysgu am y gwaith sy'n digwydd mewn rhannau eraill o'r sir. Mae'r Grŵp Cyswllt yn sicrhau bod cyfleoedd i wella gwasanaethau i'r boblogaeth yn cael eu trafod a'u cytuno, ac mae'n debygol y bydd argyfwng Covid-19 wedi cael effaith bositif ar y ffordd yr ydym yn cydweithio i gefnogi'n cymunedau. Bydd dal ein gafael ar hynny'n hollbwysig.

Arweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethu ac Atebolrwydd

Rhan o'r Ddeddf sy'n bwysig imi dynnu eich sylw ati yw Rhan 8, sy'n nodi'r gofynion sydd arnaf fel Cyfarwyddwr Statudol am Wasanaethau Cymdeithasol. Mae Cabinet Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo **'Protocol y Cyfarwyddwr'**. Dogfen yw hon sy'n amlinellu sut y byddwn yn sicrhau ein bod yn cyfarch y gofynion deddfwriaethol. Mae'r protocol hwn yn sicrhau trefniadau llywodraethu cadarn ynghyd â llinellau atebolrwydd cryf.

Mae gan y Cyngor drefniadau llywodraethu mewnol cadarn i gefnogi rheolaeth effeithiol o wasanaethu cymdeithasol. Yn ogystal â chyflwyno adroddiadau i bwyllgorau craffu, mae gennym hefyd strwythur herio perfformiad adrannol sefydlog. Rydym hefyd yn cwrdd yn rheolaidd gyda'r Arolygiaeth i sicrhau bod ein gweithdrefnau'n gadarn. Mae'r Pwyllgorau Craffu wedi cyfrannu'n helaeth eto eleni wrth graffu ar feysydd arbennig a chynnig persbectifau pwysig inni er mwyn gwella'n barhaus.

Eto eleni, mae'r Cabinet wedi arddangos ei ymrwymiad i gefnogi gwasanaethau gofal y Cyngor, gan fuddsoddi'n ariannol yn y gwasanaethau hyn ar gyfer gwireddu'r cynlluniau sydd ar y gweill. Mae'r Cyngor wedi pennu dau o aelodau'r Cabinet ar gyfer y meysydd o fewn Gwasanaethau Cymdeithasol, sef y Cynghorydd Dafydd Meurig ar gyfer y meysydd Oedolion, Iechyd a Llesiant, a'r Cynghorydd Dilwyn Morgan ar gyfer y meysydd Plant a Chefnogi Teuluoedd. Rydym hefyd yn falch iawn o gael y Cynghorydd Craig ab Iago yn Aelod Cabinet ar gyfer Tai, sydd wedi bod yn llawer o help i'r agenda gofal ehangach.

5. Blaenoriaethau 2021/22

Dyma brif flaenoriaethau'r Gwasanaethau Cymdeithasol am y flwyddyn 2021/22. Gellir cael rhagor o fanylion amdanynt ym **Mlaenoriaethau Gwella'r** Cyngor:

- Helpu pobl sydd angen cefnogaeth i fyw eu bywydau fel y dymunant
- Sicrhau darpariaeth gofal addas a llesiant cynaliadwy i'r dyfodol
- Gwella safon ein darpariaeth gofal ar draws y sir
- Ail-ddylunio ein gwasanaethau gofal llesiant
- Y gweithlu a recriwtio yn y maes gofal
- Sicrhau ein bod yn cadw teuluoedd gyda'i gilydd
- Sicrhau darpariaeth briodol ar gyfer plant gydag anghenion cymhleth er mwyn eu cadw yn ein cymunedau
- Sicrhau fod teuluoedd a phlant gydag awtistiaeth yn cael mynediad i'r gefnogaeth sydd ei angen arnynt i ffynnu
- Cefnogi llesiant pobl

6. Gwybodaeth Bellach a Dogfennau Allweddol

Dogfennau Llesiant a Phoblogaeth

Asesiad Llesiant Gwynedd

Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn

Asesiad o Anghenion Poblogaeth Gogledd Cymru

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Cymru Iachach

Polisïau Gwynedd

Cynllun y Cyngor

Adroddiad Perfformiad y Cyngor

Gwybodaeth Hyfforddiant

Polisi Iaith

Gwrando, ymateb, gwella

Mynediad at wybodaeth bellach

Dewis Cymru

Pryderu am unigolyn.

Os ydych yn gwybod am unigolyn sydd mewn perygl o gael ei gam-drin neu yn cael ei gam-drin, mae'n bwysig iawn eich bod yn rhoi gwybod i'r Cyngor neu'r heddlu.

Os yw'r unigolyn mewn perygl uniongyrchol ffoniwch yr heddlu ar 999. Os nad yw mewn perygl uniongyrchol, ffoniwch y Gwasanaethau Cymdeithasol cyn gynted ag y bo modd i rannu eich pryderon.

Plentyn:

01766 772577 • **01248 353551** (y tu allan i oriau gwaith) • **cyfeiriadauplant@gwynedd.llyw.cymru**

Oedolyn:

01766 772577 • **01248 353551** (y tu allan i oriau gwaith)

ATODIAD 1:
Gwybodaeth ynghylch y Safonau Ansawdd fel nodwyd yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014)

Safon Ansawdd 1: Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chyd-gynhyrchu canlyniadau lles personol y maent am eu cyflawni

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- sicrhau mynediad at wybodaeth, cyngor a chymorth clir, dealladwy i gefnogi pobl i gynnal eu lles a gwneud penderfyniadau gwybodus
- gweithio gydag unigolion, eu gofalwyr a sefydliadau sy'n bartneriaid, i gefnogi a chynnal annibyniaeth unigolyn heb yr angen am ofal a chymorth
- cwblhau asesiadau lles mewn modd amserol
- sicrhau bod penderfyniadau'n parchu amgylchiadau unigol ar draws yr ystod gyfan o anghenion a'u bod yn rhoi sylw priodol i gonfensiynau ac egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer plant, pobl hŷn a phobl anabl
- sicrhau bod pobl yn cael eu trin ag urddas a pharch
- galluogi pobl i gael rheolaeth dros gynllunio a darparu gofal
- hyrwyddo ffyrdd o fyw iach a'u cefnogi
- galluogi mynediad i wasanaethau a gweithgareddau sy'n cynnal iechyd meddwl a lles emosiynol
- annog a grymuso pobl i reoli eu hiechyd a'u lles eu hunain, i fod yn actif ac elwa o ofal a chymorth ataliol rhagweithiol
- trefnu eiriolaeth annibynnol lle bo angen neu gyfeirio at fathau eraill o eiriolaeth i alluogi pobl i oresgyn rhwystrau i gyfranogiad wrth adolygu a diwallu anghenion
- trefnu enwau cyswllt a rhannu gwybodaeth berthnasol gyda phartneriaid er mwyn caniatáu trosglwyddo gofal a chymorth yn llyfn ar draws y gwasanaethau
- hwyluso cynlluniau gofal a chymorth amlddisgyblaethol
- rhoi trefniadau ar waith ar gyfer asesu anghenion a phenderfynu ar gymhwysedd
- egluro heriau yn ogystal â chyflawniadau
- mesur effaith y gofal a'r cymorth, a chymorth i ofalwyr ar fywydau pobl a'u canlyniadau lles
- sicrhau bod pobl yn ymwybodol o dalu am ofal a threfniadau codi tâl

Safon Ansawdd 2: Gweithio gyda phobl a phartneriaid i ddiogelu a hyrwyddo iechyd corfforol, meddyliol a lles emosiynol pobl

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- hyrwyddo a chefnogi ffyrdd o fyw iach
- cefnogi gwasanaethau mynediad i gynnal iechyd meddwl a lles emosiynol
- annog a grymuso pobl i reoli eu hiechyd a'u lles, bod yn actif ac elwa o ofal a chymorth ataliol rhagweithiol

---

Safon Ansawdd 3: Diogelu ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- ymateb yn effeithiol i amgylchiadau sy'n newid ac adolygu cyflawniadau canlyniadau lles unigolion yn rheolaidd
- darparu gofal a chefnogaeth i gwrdd ag anghenion a aseswyd i amddiffyn pobl rhag camdriniaeth neu esgeulustod neu niwed arall
- datblygu trefniadau amddiffynnol ar gyfer y rhai sy'n rhoi eu diogelwch eu hunain mewn perygl i atal camdriniaeth ac esgeulustod.
- rheoli risg mewn ffordd sy'n grymuso pobl i deimlo mewn rheolaeth sy'n gyson ag anghenion diogelu
- gweithio mewn partneriaeth i ymchwilio i honiadau o gamdriniaeth neu esgeulustod er mwyn sicrhau bod pobl yn cael eu hamddiffyn rhag niwed
- darparu eiriolaeth mewn perthynas â diogelu

Safon Ansawdd 4: Annog a darparu cefnogaeth i bobl ddysgu a chyfranogi mewn cymdeithas

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- darparu cefnogaeth i bobl wneud y pethau sydd o bwys iddynt hwy
- helpu pobl i ennill y sgiliau a'r cyrhaeddiad addysgol sydd angen arnynt i gymryd rhan yn y pethau sydd o bwys iddynt hwy
- annog pobl i fod yn aelodau gweithredol o gymunedau a chefnogi'i gilydd i leihau ynysu cymdeithasol.

Safon Ansawdd 5: Darparu cefnogaeth i bobl er mwyn iddynt ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthnasau iach yn y cartref, gyda'u teulu ac ar lefel bersonol

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- darparu cefnogaeth i bobl gynnal perthnasau sydd o bwys iddynt, yn gyson ag anghenion diogelu
- helpu pobl i gydnabod perthnasau anniogel ac i ddiogelu eu hunain rhag camdriniaeth ac esgeulustod
- lle bo'n briodol, rhoi ystyriaeth i farn teuluoedd, gofalwyr a pherthnasau personol eraill wrth asesu anghenion gofal a chymorth

Safon Ansawdd 6: Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gyflawni gwell lles economaidd, cael bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n bodloni'u hanghenion

Er mwyn cyflawni hyn, dylai awdurdodau lleol:

- darparu cefnogaeth i bobl gyfranogi fel dinasyddion gweithgar yn economaidd ac yn gymdeithasol
- darparu cefnogaeth i bobl gael gwaith ystyrlon a chynnal y gwaith hwnnw
- darparu cefnogaeth i bobl gael cyngor a chymorth ariannol a help gyda budd-daliadau a grantiau
- darparu mynediad i wasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg ac ieithoedd eraill o ddewis
- darparu cefnogaeth i bobl gael llety sy'n diwallu eu hanghenion ac i hwyluso byw'n annibynnol

ATODIAD 2: Astudiaethau Achos

Astudiaeth Achos 1: Tîm Cymorth Covid

Cysylltodd Mr X gyda'r Tîm am ei fod yn pryderu am ei fam, a oedd wedi derbyn llythyr cysgodi. Roedd Mr X yn trefnu a thalu am ofal preifat i'w fam, ond roedd yn bryderus bod ei hiechyd a'i chof yn gwaethygu. Nid oedd yn siŵr sut oedd ei fam, gan nad oedd yn gallu teithio i'w gweld - roedd ei gar wedi torri a doedd dim modd ei drwsio na defnyddio cludiant cyhoeddus ar y pryd. Roedd aelod o'r Tîm Cymorth Covid yn cadw cyswllt rheolaidd gyda Mr X' yn sownd ar ddechrau'r paragraff nesaf? Ac yna 'Bu Mr X yn sâl yn ystod y cyfnod clo.

Roedd aelod o'r Tîm Cymorth Covid yn cadw cyswllt rheolaidd gyda Mr X. Roedd angen help i gael siopa a doedd neb yn mynd â'r ci am dro. Roedd ei fudd-dal PIP wedi dod i ben, ac roedd yn ansicr be fyddai'n digwydd iddo nesaf. Felly, daeth yn amlwg fod gan Mr X broblemau iechyd ei hun gan ei fod yn derbyn y budd-dal hwnnw, ond nid oedd yn pryderu am ei iechyd ei hun ac roedd yn fodlon gyda'r gefnogaeth gan y meddyg a'r arbenigwr yn yr ysbyty.

Mae Mr X yn byw gyda'i fab, ac roedd Mr X braidd yn bryderus amdano gan fod ei sylw a'i amser yn mynd ar boeni am ei fam. Nid oedd yn siŵr sut oedd ei fab yn ymdopi. Roedd y ci yn gwmni i'r mab. Bu Mr X yn sâl yn ystod y cyfnod clo ac nid oedd yn gallu mynd allan.

Beth wnaethon ni?

- Cadw cyswllt rheolaidd.
- Tynnu'r Tîm Oedolion i mewn ar gyfer asesiad gofal a chymorth, ac mae pecyn wedi ei gynnig iddo drwy'r Gweithiwr Cymdeithasol.
- Tynnu'r Tîm Plant i mewn ar gyfer help rhiantu a chais am Gydlynydd Teulu gan fod sawl gwasanaeth yn rhan o'u bywydau erbyn hyn.
- CAB wedi cymryd ei achos apêl PIP ymlaen, ac yn gwneud ceisiadau budd-dal eraill yn y cyfamser.
- Gwirfoddolwr yn cerdded y ci.
- Grŵp Lleol yn danfon bwyd.

Canlyniad

- Mae Mr X bellach yn hapus fod ei incwm yn cael sylw a bod cefnogaeth ar gael i'w fam gan y Tîm Oedolion a'i fod yn cael cefnogaeth gan Swyddog Cefnogi Teulu.
- Mae'r gefnogaeth gymunedol wedi dod i ben gan ei fod bellach yn gallu gwneud mwy dros ei hun.

Astudiaeth Achos 2: DementiaGo

Mae Mr a Mrs Jones yn byw yn ardal Arfon yng Ngwynedd. Mae gan Mr Jones ddementia, a Mrs Jones yw ei brif ofalwr. Ers dwy flynedd, mae Mr a Mrs Jones wedi bod yn aelodau brwd o ddosbarth DementiaGo yn Byw'n Iach Arfon. Bu i Mr Jones hefyd fwynhau'r sesiynau Pêl-droed Cerdded, a mynychodd chwe sesiwn ddiwylliannol a chelfyddydol yn Amgueddfa Lechi Llanberis.

Oherwydd Covid-19 gohiriwyd yr holl weithgareddau wyneb yn wyneb a'r unig gyswllt a gawsant â thîm Dementia Actif Gwynedd oedd galwadau ffôn wythnosol rheolaidd. Yn ystod rhai o'r galwadau cyswllt hyn dechreuodd yr hyfforddwr wneud ymarfer corff ysgafn ar alwadau fideo WhatsApp gan fod Mr a Mrs Jones yn teimlo bod eu hiechyd corfforol wedi dirywio o ganlyniad i beidio â mynychu'r dosbarthiadau.

Ni fynychodd Mr a Mrs Jones y dosbarthiadau ar-lein oherwydd nad oedd ganddynt ddyfais digidol i wneud a nid oedd ganddynt yr hyder na'r wybodath ddigidol i ymuno. Ym mis Medi, cwblhaodd Mr a Mrs Jones Holiadur Dementia Actif Gwynedd yn seiliedig ar y 'Camau Nesaf'. Dywedasant y byddai ganddynt ddiddordeb mewn cymryd rhan mewn dosbarthiadau ar-lein ond y byddai angen cefnogaeth arnynt.

Ym mis Hydref, llwyddodd Dementia Actif Gwynedd i gael mynediad at nifer o Dabledi gan brosiect lleol Y Dref Werdd. Ym mis Tachwedd, danfonodd aelod o dîm Dementia Actif Gwynedd y dabled i gartref Mr a Mrs Jones. Roedd y dabled wedi'i gosod yn barod gyda chyfeiriad e-bost Google newydd a'r ap Zoom yn barod i'w defnyddio. Cawsant hefyd set o gyfarwyddiadau syml a ddyfeisiwyd i'w helpu i ddechrau.

Yna sefydlodd y tîm gyfarfod ymarfer ar Zoom, lle roeddent yn gallu eu siarad trwy'r broses a sicrhau bod popeth yn gweithio'n gywir a'u bod yn teimlo'n hyderus wrth ddefnyddio'r dabled. Ers hynny, mae Mr a Mrs Jones wedi ymuno â'r dosbarthiadau ymarfer corff ar-lein yn ogystal â'r cyfarfodydd Atgofion Chwaraeon.

Adborth gan Mrs Jones:

"Roedd fy ngŵr wrth ei fodd yn mynd i'r dosbarthiadau ymarfer corff yn y ganolfan hamdden. Roedd am i ni fynd yn gynnar er mwyn iddo allu eistedd yn y caffi a chael paned cyn mynd i'r dosbarth. Roedd yn bwysig iddo gael y cyswllt cymdeithasol hwnnw a gweld pobl. Felly, ers i'r dosbarthiadau ddod i ben oherwydd COVID 19, mae o wedi eu colli yn fawr a chredaf fod ei ffitrwydd a'i gryfder wedi dirywio a'i fod wedi colli pob cymhelliant.

Rydym ni wedi bod yn cael cefnogaeth wych gan y tîm, mae'r galwadau ffôn a'r sylw rydym ni wedi'i gael gan yr hyfforddwr wedi bod yn wych, mae hi hyd yn oed wedi cael fy ngŵr i ymarfer ar un adeg drwy alwad fideo WhatsApp. Mae o'n meddwl y byd ohoni ac yn cofio pryd i ddisgwyl ei galwad ffôn."

Astudiaeth Achos 3: Y Gymraeg yn y Gweithle

Am flynyddoedd, bu'n her dod o hyd i drefniant sefydlog ac effeithiol ar gyfer rheolwr gwasanaeth yn yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd. Oherwydd natur ei waith, roedd amser yn brin, ac roedd mynychu cwrs rheolaidd, megis cwrs wythnosol neu ryddhau amser ar gyfer cwrs dwys yn amhosib. Nid tasg hawdd oedd dod o hyd i diwtor fyddai'n gallu ymweld â'r gweithle i gynnal sesiynau 1:1 iddo chwaith.

Bellach, diolch i'r cyfleoedd newydd sydd wedi codi yn sgil y pandemig, mae'n derbyn gwersi 1:1 wythnosol gyda thiwtor ac yn gwneud cynnydd arbennig. Mae'r ffaith y gellir teilwra'r cwrs i'w anghenion yn fuddiol iawn ac yn golygu y gall ddefnyddio'r hyn mae'n ei ddysgu yn ei waith bob-dydd, ac mae hyblygrwydd yr amser cyfarfod yn gweddu ei amserlen yn berffaith.

Derbynia ganmoliaeth uchel gan ei diwtor, o safbwynt ei ymroddiad i ddysgu Cymraeg a'i gynnydd cyffredinol: "Mae o bellach yn rhoi brawddegau llawn at ei gilydd yn Gymraeg gan ddefnyddio gwahanol batrymau, yn cynyddu ei eirfa ac yn goron ar y cwbl mae o bellach yn rhoi adroddiad byr i'r Tîm Rheoli ddwywaith yr wythnos yn Gymraeg erbyn hyn - WAW!"

Mae'n braf nodi i'w reolwyr a'i gydweithwyr weld ei gynnydd ar waith hefyd, er enghraifft, nid yw'r Pennaeth Adran yn anfon e-byst dwyieithog i'r Tîm Rheoli mwyach, a hyd yn oed yn derbyn rhai e-byst yn ôl yn Gymraeg. Meddai'r Pennaeth Adran: *"Mae o yn cyfrannu i'r Tîm Rheoli drwy gyfrwng y Gymraeg ers rhai wythnosau – a heddiw gwnaeth hynny mor naturiol fel ei fod yn defnyddio ein geirfa dydd i ddydd yn hytrach na geirfa ffurfiol".*

ATODIAD 3: Mesurau Perfformiad

	Mesur/Data	2018/19	2019/20	2020/21	Sylwadau
1	**Nifer y defnyddwyr gwasanaethau oedolion sy'n derbyn taliadau uniongyrchol**	**142**	**132**	**159**	
2	**Canran o bobl hŷn a phobl sydd ag anableddau corfforol neu synhwyraidd sydd wedi adrodd ein bod wedi cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt, yn llawn neu'n rhannol**		**96%**	**94%**	Mae'r ffigwr wedi dirywio eleni o ganlyniad i Covid-19, a hynny am nifer o resymau yn cynnwys gwasanaethau yn cael eu cyfyngu neu eu hatal dros dro, nifer o bobl yn cysgodi ac yn methu mynd allan, gweithgareddau cymdeithasol wedi eu hatal dros dro, a rhestrau aros am ofal.
3	**Canran o bobl sydd ag anableddau dysgu sydd wedi adrodd ein bod wedi cyflawni'r hyn sy'n bwysig iddynt, yn llawn neu'n rhannol**		**99%**	**100%**	
4	**Cyfradd oedi wrth drosglwyddo gofal am resymau gofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth sy'n 75 oed neu drosodd**	**5.23**	**3.8**	**dim ar gael**	Oherwydd Covid-19, ni fu'r mesur hwn yn cael ei gofnodi'n rheolaidd eleni.
5	**Canran y cyfeiriadau diogelu oedolion wedi eu cwblhau yn ystod y flwyddyn lle'r mae'r risg wedi ei reoli**	**91.50%**	**93.50%**	**92.07%**	Nid oes modd rheoli'r risg ym mhob achos diogelu gan fod rhaid i'r unigolyn benderfynu derbyn y gefnogaeth neu'r ymyrraeth yn y lle cyntaf.
6	**O'r atgyfeiriadau amddiffyn oedolion sydd wedi'u cwblhau yn ystod y flwyddyn, y canran lle mae'r perygl wedi'i reoli (gan eithrio'r rhai sydd wedi gwrthod ymyrraeth)**	**93.10%**	**100%**	**98.0%**	Nid yw'r data yn cael ei adrodd yn gywir ar ein ffurflenni cyfredol, felly rydym yn y broses o ddiweddaru'r ffurflenni adrodd er mwyn ei symleiddio.
7	**Y canran o ymholiadau diogelu caiff eu cwblhau o fewn 7 diwrnod gwaith**	**90.3%**	**95.1%**	**93.2%**	

8	**Nifer y bobl a dderbyniodd gymorth gan yr Uned Ddigartrefedd**	**768**	**745**	**945**	O ganlyniad i'r gofyn statudol arnom i sicrhau nad oedd unigolion yn cysgu ar y stryd yn ystod y pandemig, derbyniwyd arian ychwanegol o gronfa newydd gan Lywodraeth Cymru er mwyn gallu darparu llety i bawb sydd yn cael eu cyfeirio atom.
	Mesur/Data	**2018/19**	**2019/20**	**2020/21 Hyd at Chwarter 3**	**Sylwadau**
9	**Canran y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth sydd wedi cael tri lleoliad neu fwy yn ystod y flwyddyn**	**5.9%**	**8%**	**2%**	Mae nifer y plant sydd wedi symud yn isel oherwydd amgylchiadau COVID-19.
10	**Canran y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth a chanddynt brofiad o symud ysgol unwaith neu ragor, yn ystod cyfnod neu gyfnodau o dderbyn gofal, ac nad oedd y symud hwnnw oherwydd trefniadau trosiannol, yn y 12 mis hyd at 31 Mawrth**	**16.70%**	**14.20%**	**9%**	Mae ysgolion wedi bod ar gau oherwydd COVID-19 felly mae'r ffigwr yn isel ar gyfer 2020/21.
11	**Canran yr adolygiadau plant sy'n derbyn gofal wedi eu cynnal o fewn amserlen statudol yn ystod y flwyddyn**	**85%**	**84%**	**86%**	
12	**Canran yr adolygiadau amddiffyn plant wedi eu cynnal o fewn amserlen statudol yn ystod y flwyddyn**	**94%**	**80%**	**90%**	
13	**Canran yr ymweliadau statudol â phlant sy'n derbyn gofal oedd fod i gael eu cynnal yn ystod y flwyddyn a'u cynhaliwyd yn unol â'r rheoliadau**	**93%**	**90%**	**89%**	

14	**Canran y plant cymwys, perthnasol a phlant a fu'n berthnasol sydd wedi cael cynghorydd personol wedi'i ddyrannu iddynt**	**100%**	**100%**	**100%**	
15	**Canran o gynadleddau achos lle bu clywed llais/barn y plentyn (ac eithrio plant o dan 5 oed)**	**99%**	**94%**	**85%**	
16	**Cyfradd y plant a gafodd eu trafod mewn goruchwyliaeth, lle rhoddwyd ystyriaeth i niwed arwyddocaol (a'r ateb wedi ei gofnodi)**	**100%**	**100%**	**100%**	
17	**Cyfradd yr asesiadau risg a gafodd eu cyflwyno i Gynadleddau Achos a oedd yn cael eu hystyried yn rhai a oedd yn dangos ansawdd wrth wneud penderfyniadau**	**99%**	**99%**	**97%**	
18	**Canran yr asesiadau a gwblhawyd ar gyfer plant a hynny o fewn terfynau amser statudol**	**87%**	**86%**	**74%**	Asesiadau'r Tîm Derbyn yn unig.
19	**Canran y plant sy'n cael eu cynorthwyo i barhau i fyw gyda'r teulu**	**63%**	**61%**	**79%**	Mesur lleol 2020/21
20	**Canran y plant a ddychwelodd adref o ofal yn ystod y flwyddyn**	**5.80%**	**8%**	**10%**	
21	**Nifer y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth**	**253**	**291**	**281**	